

DR. JOSEF KACHNÍK

Vlastenecké vzpomínky

na Nivnici, Třebíč, Uh. Hradiště, Olomouc a Prahu

V Olomouci 1937

Nákladem vlastním. Tiskem Lidových závodů tiskařských a nakladatelských, společnost s ručením obmezeným v Olomouci.

VLASTENECKÉ VZPOMÍNKY

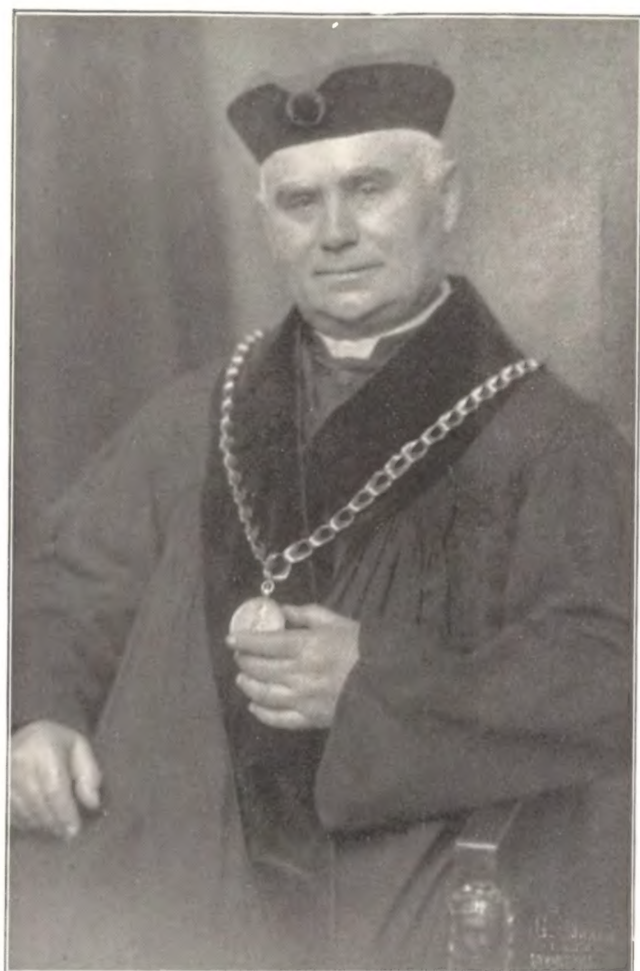
NA NIVNICI, TŘEBÍČ, UHERSKÉ HRADIŠTĚ, OLOMOUC A PRAHU

NAPSAL

DR. JOSEF KACHNÍK

V OLOMOUCI 1937

Nákladem vlastním · Tiskem Lidových závodů tiskařských a nakladatelských, spol. s ruč. obm. v Olomouci

Předmluva

Dne 24. listopadu roku 1887 byl jsem na bohoslovecké fakultě v Olomouci povýšen na doktora bohovědy. Při slavnostní promoci sliboval jsem, že budu pěstiti vědy bohoslovné.

Účelem tohoto spisu jest ukázati, v jaké míře jsem — po přípravě na školách v Nivnici, v Třebíči, ve Znojmě a v Uh. Hradišti — převzatému při promoci úkolu v Olomouci a v Praze ve vlasteneckém prostředí po padesát let dostáti se snažil.

Zároveň však jsou tyto vlastenecké vzpomínky díkem všem — arci již v Pánu zesnulým — kdož mne ve snahách studijních, vědeckých a vychovatelských podporovali.

Jsa přesvědčen, že vzpomínky toho, jenž takřka celý život ve vychovatelství ztrávil, nebývají bez působivosti na mysl těch, kteří na důležitý úkol vychovatelský se připravují: povzbuzoval jsem vynikající vychovatele a učitele, s nimiž jsem se v životě stýkal, aby své vzpomínky napsali; nepodařilo se mi to však u žádného, neboť smrt přetrhla niť jejich života dříve než dílo započali, neb započaté dokončiti mohli. Mně Bůh dopřál věku 79 let a při tom ještě svěžesti ducha, takže, co jsem ždal na jiných, sám alespoň úryvkovitě tímto naplniti jsem mohl.

V Olomouci, v den sv. Václava 1937.

Dr. Josef Kachník.

V Nivnici[1]

Narodil jsem se v městečku Nivnici na moravském Slovácku dne 13. května 1859 na selském statku č. 136. Otec slul Josef, byl synem Pavla Kachníka, čtvrtláníka v Nivnici; matka slula Magdalena a byla rozená Víceníková; otec její byl domkářem v Nivnici; narodila se 22. června 1820. Byla postupně provdána za dva Kachníky. Z prvního manželství pocházel bratr Tomáš, jenž zdědil po otci statek ve Smrtné uličce; z druhého manželství na statku č. 136 zrodili jsme se: nejstarší bratr Jan, narozený dne 9. srpna 1851, jenž zemřel 3. června 1918; sestra Apoléna, provdaná Krchňáčkova, jež zemřela dříve 8. června 1885; bratr Štěpán, narozený dne 24. dubna 1854, jenž zemřel dne 2. října 1898, zanechav dvě dítky: Františka a Františku, dosud žijící; nejmladším jsem byl já. Otec zemřel v mladém věku dne 22. listopadu 1862 na úbytě, jež si přivodil jako zároveň šafář nad robotou při panském dvoře nivnickém. Matka osiřela s námi čtyřmi nezletilými dítkami; nevdala se více až do smrti, která ji následkem ochromení srdce zastihla dne 20. října 1880, a nedočkala se mého vysvěcení na kněze, což při úmorné denní práci jejím bylo jediným přáním na světě. Byla pracovitá, zbožná, vedouc celé hospodářství s nádeníkem. Sotva se rozednívalo, zpívala žalmy, budíc nás k modlitbě a k práci, při níž jsme dle sil pomáhali. Při všelikém strádání na statku zadluženém bylo moje útlé mládí snivým a bezstarostným. Bratří měli zájem o hospodařství; jinak bylo u mne. Jsa slabšího těla, hlídal jsem dobytek doma i na pastvě. Vnímal jsem při tom krásy okolí nivnického. K východu vysoké vrchy karpatské s Javořinou a Lopeníkem, k severu malebně na návrší rozložený Uh. Brod, kam mne někdy matka s sebou na trh vzala, mocně na mne působily. Bylo mi obzvláštní zálibou, v neděli zatoulati se do „Lipin", blízkého to lesíku, a pozorovati tu život ptactva a naslouchati jeho zpěvu. Také na „Hůrku" po skládku mezi polnostmi vystoupiti a u kapličky Matky Boží se pomodliti aneb po „Čupech" na protější návrší ke kapličce Boží Trojice se dostati, bylo mi radostným výletem. Byl to však obzor, přes nějž se žádný malý chlapec nivnický tehdy nedostal. Nebylo ještě dráhy z Uh. Brodu do světa, nebylo autobusů. Nejdalšími výlety pěšky neb povozem byly poutě na Velehrad a na Provodov. Pamatuji se, jak jsem r. 1863 při veliké pouti na pamět tisícího výročí příchodu sv. Cyrila a Metoděje jako čtyřletý hoch přespal pod vozem a ráno přihlížel velkolepému průvodu, v němž bylo mnoho biskupů a prelátů s mitrami.

Život na slováckých dědinách byl toho času patriarchální a uzavřený. Každá dědina měla svůj kroj, své zvyky a písně. Zpronevěřiti se kroji a za-

[1] V podstatě otisknuto v Památníku na oslavu předání Komenského měšťanské školy veřejnosti, dne 24. května 1936 v Nivnici.

měniti ve všední den plátěnou košili, plátěné gatě a plstěný širák za pantalony, vestu a čapku, a nositi tyto s kabátem v neděli místo čižem, modře vyšívaných, černých nohavic, červeně vyšívaného neb bílého lajblu a klobouku s pestrými „hady": platilo za nečestné „zpanštění" a budilo odpor a odcizení se. Ne jinak u dívek a žen. V neděli a ve svátky odívaly se tyto krátkými fěrtušky a šorci pestře květnatými na bílý rubáš, jehož pod šorcem vyčnívající okraj slul „sobota", pestře vyšívanými kordulkami a červeným šátkem na hlavě, dle osad všude jinak uměle uvázaným, a také dle stavu různě zbarveným: u svobodných červeně, u vdaných starších temně; a pak vkusně vyšívanými rukávcemi. Na nohou nosily ženy a dívky vysoké vrapované (faldované) boty, jichž holeně dosahovaly až po kolena. Nivnická dívka neb žena za žádnou cenu nebyla by svůj sváteční kroj vyměnila za „panský" městský kroj slečinek a dam, a do svého středu nepřipouštěly Nivničanky žádnou ženu neb dívku, která bez příčiny tomu se odcizila. Bylyť ženy a dívky nivnické hrdy na svůj kroj ženský a mužský, poněvadž ho samy vytvořily. Samy sely konopě a len, samy stébla vytrhávaly, močily, sušily, trdlicemi a potěračkami lámaly, oddělenou koudel na kolovratech spřádaly a na motovidlech v klubka vázaly, aby domácí tkadlec utkal konopné plátno, z něhož hotovily pro sebe i pro syny, muže a dcery konopné šaty na den všední; aby utkal i plátno lněné, z něhož šily prádlo sváteční, které vyšíváním pro dny nedělní a sváteční samy zdobily. Při tom dlouhá chvíle zpěvem a vyprávěním se krátila. Chodívalo se na „besedu", a zde se hovořilo a předlo. Moje matka a sestra byly dovednými vyšívačkami; proto se u nás na přástky večer mnoho sousedek scházívalo, a já, sedě na truhle, poslouchával jsem a vnímal zpěvy a pohádky. Kde nyní stojí obecná škola, bylo stanovisko, porostlé travou. Tam jsme se chlapci a děvčice ke hrám scházívali. Hráli jsme; chlapci: na „Kokša", na „Čambrlu", na „haban"; děvčice: na „helišku" a jiné hry, pronášejíce různé říkačky a notujíce popěvky. Sebral jsem říkadla později, i 88 nivnických písní, a zaslal jsem je proslulému lidopisci profesoru Fr. Bartošovi do Brna k uveřejnění.

Tak uplynulo mé první snivé mládí. Nebylo arci bez úrazu. Jsa tři leta stár, probudil jsem se kdys, leže na posteli, oblečen v bílou košilku, a nemálo jsem se podivil, když matička — jejíž jsem byl miláčkem — mi vyprávěla, že chytaje na říčce rybky, v prohlubni jsem se utopil; že bratr Štěpán mne vytáhl, a že mne snažili se marně vzkřísiti, až teplem pod peřinou náhle sám jsem se probudil, dříve než umíráčkem dali zvoniti. Matka v tom viděla jakousi blahou zvěst do budoucna; proto když kdysi přišla k nám — jak mi matka sdělila — mladá hezká cikánka a silou mocí chtěla mi z ruky prorokovat, po dlouhém váhání matka k tomu svolila. Výrok cikánčin zněl: „Matko, to dítě bude se stýkati s velkými pány, ale ať dá pozor, aby si to nepokazil." Byla to jistě náhoda, ale matka stala se o moji budoucnost úzkostlivou a přejíc si mne kdys míti knězem, se slzami v očích za studií často mi opakovala: „Dítě, budou tě sváděti, ale nedej se!" Bohužel, nedočkala se vyplnění svého jediného přání. Zemřela, když jsem byl v prvním ročníku bohosloví. Ohlásila se mi, jsouc raněna mrtvicí, náhlou neočekávanou myšlenkou, plnou tísně, že se s ní něco děje; proto když na cestě z bohoslovecké fakulty do semináře v Olomouci podal mi sluha telegram z Nivnice, věděl jsem před jeho otevřením, co se s matkou asi stalo; spěchal

jsem ihned domů do Nivnice; počkala, aby mi ruku stiskla a pak se již ubírala na věčnost; oči jsem jí zatlačil.

Po snivém dětství ve volné přírodě, nastala doba školní pochůzky. Matka v mém šestém roce věku roku 1865 zavedla mne do školy, aby mne panu „rechtoru" Kubínovi představila a zapsati dala. Přijal mne vlídně. Stará škola stávala tam, kde je nyní obecní dům či radnice. Byla pouze o dvou třídách a nízká, přízemní. V sousedství tříd měl byt pan rechtor či nadučitel František Kubín; v předsíni jeho bytu byl na levo malý pokojík s jedním oknem na náves pro podučitele, jímž byl tehdy pan Hauerland, otec nynějšího řídícího učitele v. v. v Uh. Brodě, pana J. V. Hauerlanda. Oba své učitele měli jsme ve velké vážnosti a upřímně rádi. Přispívalo k tomu velmi, že jsme je vídali často choditi s panem farářem, rytířem Holle, s panem kaplanem J. Čižmářem, se starostou obce Hurbišem, že se navštěvovali a — jak jsme vypozorovali — jeden bez druhého ničeho nedělali. Pan rechtor míval sice při vyučování „palašku" na stole, ale nepamatuji se, že by jí byl někdy použil. Pan podučitel – mladý a ohnivý – však často vyplácel. Měli mne oba rádi a používali mne i jako pomocníka při vyučování. To budilo u některých spolužáků řevnivost a hleděli mne „zkoupati". Kdysi v mezihodiní vzali mne v lavici do prostředku, tloukli a povykovali, a když slyšeli, že se pan podučitel blíží, rozběhli se a mne v lavici samého nechali. Svedli vše na mne, a poněvadž jsem byl v lavici přichycen, dostal jsem „na ruce" (na dlaně). Velmi mne to mrzelo; byl to jediný tělesný trest v životě. Jinak byl život ve škole družný a rodinný. Na Zelený čtvrtek, Velký pátek a ráno na Bílou sobotu jsme „klepali", to jest shromáždili jsme se u školy, majíce v rukou dřevěné klepáče nebo hrkačky, a šli jsme po chodníku podél všech domů („podle řadů"), vyklepávajíce „Anděl Páně", neboť se na věži nezvonilo. Na Velký pátek jsme si přivstali, abychom se v říčce umyli a zdravými zůstali; bylo to na památku, že Pán Ježíš před svým utrpením potok Cedron překročiv na horu Olivetskou vystoupil, aby se tam modlil; kdež ho i Jidáš zradil. „Jidáše" honili jsme ve středu před Zeleným čtvrtkem. Napřed losovalo se, kdo má „Jidášem" být. Na koho los padl, ten měl pilno, aby utekl do polí. Vše se za ním hrnulo. Podařilo-li se mu uniknouti nebo skrýti se do čtvrtku či do západu slunce, bylo dobře; byl-li ale chycen, dostal co proto, ovšem nikdy ne krvavě. Pan rechtor přiúčastňoval se svátků velikonočních tím, že dal ve své kuchyni napéci oplatků a „olip", které jsme s přáním šťastných svátků váženějším rodinám roznášeli. Dostali jsme od nich dva krejcary, někdy i šestku, a panu rechtorovi přinesli jsme s poděkováním a vzájemným přáním na vrácených talířích buď medu nebo másla, sýra nebo aspoň obilí. Tyto rodiny také v zimě nezapomněly panu rechtoru poslati zabijačky. V pondělí a v úterý velikonoční byla „šlahačka"; obecní pastýři již na Bílou sobotu roznášeli „tatary" a dostávali buď veliké „vdolky" nebo obilí. Na konec masopustu chodili „podle řadů" tak zvaní „babkovníci"; u lepších domů se zastavovali a zpívali: „Tady nám nedali, tady nám dajú, komára zabili, slaniny majú;" při tom se točili a gajdoš je doprovázel, hraje na gajdy (dudy). Pro nás při tom arci bylo nemalým potěšením babkovníky doprovázeti; nejinak i na Štědrý večer pastýře, když „podle řadů" troubili a koledy zpívali. Rozumí se, že ani svatý Mikuláš nepřišel zkrátka; jenom jsem se divíval, jak ty okenní tabulky při „nakládání

dání" sv. Mikuláš vyndává a zase zasazuje, aneb když babička donesla pečené panáky a pravila, že u nich Mikuláš „skotil" vůz: jak takový moudrý pán skotiti mohl a nedal pozor. Na sv. Štěpána byla koleda.

Na návsi býval klid. Jen někdy ozval se sklenář ze Slovenska svým typickým zpěvem: „Okna spravit dajte, okna!" nebo řičičář svým teňounkým hlasem: „Řičice, ohrabečnice," nebo řezník svým rázným: „Na maso prodát!" a kolomazník svým protáhlým provoláváním: „Kolomaz, kolomaz!" Také hadrář z Kunovic svou píšťalkou, na niž pískal někdy pěkné arie, vyzýval k prodeji hader; večer pak „hlásný" svou troubou z volského rohu vyzýval k nočnímu klidu. I utichl zpěv chasy, neboť starosta s býkovcem obcházel dědinou a selská stráž s pikou chodila kol humen, aby mohli si všichni bezstarostně po denní práci odpočinouti. Ráno budil vytrubováním pastýř, aby se dobytek vyháněl na pastvu, a policajt bubnoval, oznamuje menší záležitosti purkmistrovského úřadu, obvyklým: „Dává sa k vědomosti." Vše vycházelo na náves a poslouchalo; důležitější věci odbývaly se na valné hromadě v neděli po požehnání veřejně na návsi před obecním domem. Starosta míval místní pravomoc, že mohl rozsuzovati domácí spory, i spory majetkové, týkající se krádeží polních, odorávání polí atd., a dával oceňovati způsobené škody dvěma občany, „sáčími" zvanými. Teprve když místní porovnání nevedlo k cíli, ohlásil starosta záležitost buď okresnímu soudu nebo četníkům.

Vyučování ve škole započínalo modlitbou. Byl-li pan farář rytíř Vincenc Holle nebo pan kaplan Jan Čižmář duchovní správou zaneprázdněn, zastupoval je opakováním katechismu neb biblické dějepravy buď pan rechtor nebo pan učitel. Oba duchovní byli v obci velmi váženi. Rytíř Holle zemřel dne 10. června 1893 jako dómský prelát v Olomouci, Jan Čižmář zemřel 26. ledna 1898 jako farář ve Štěpánově u Olomouce. Do kostela chodívali jsme každého dne před vyučováním. V neděli doprovázeli nás pan rechtor a pan učitel. Stávali jsme u hlavního oltáře na levé straně; děvčice na straně pravé; za děvčicemi stály dívky, za nimi mladíci, „pacholci", potom ženy mladé a pak na levé straně mladí muži a za nimi muži věkem pokročilejší. Byl to krásný pohled s kůru na ty květnaté kroje a milý poslech, když rozezvučel se celý kostel lidovým zpěvem. K pořádku dohlížel starosta a obecní strážník. Zmínky zaslouží tu obecní strážník, František Bureš, jenž bojoval v Italii; byl přísným strážcem obecního pořádku, zaměstnáním stolař, jenž odchoval syna Františka, který z vojny dostal se do ministerstva obchodu ve Vídni a po převratě stal se vrchním ředitelem a organisátorem pomocných úřadů ministerstva obchodu v Praze, kdež žije na odpočinku. Vyučování ve staré, pouze dvoutřídní škole bylo klidné. Vyučovalo se po odděleních. Psalo se podle předpisů na tabuli a také podle předpisů tištěných. Naučili jsme se dobře psáti krasopisně a počítati „z hlavy", či zpaměti. Také na hlasité a správné čtení velká váha se kladla. Tělocviku nebylo; v zahradě bývala sice cvičení, ale pořídku.

Vše se změnilo, když pan rechtor Kubín r. 1866 odešel na odpočinek do Luhačovic. Tehdy táhlo Nivnicí vojsko k Uhrám, utíkajíc před „Prajzi". Lidé utíkali do hor a zakopávali do země i obilí. Vojáci cholerou padali na cestě a my ministranti nestačili jsme až pětkrát denně pohřeb doprovázeti. Do Nivnice za nadučitele se dostal Václav Všetečka, dosavadní podučitel

v Uh. Brodě. Byl rodem z Třebíče na Moravě; za manželku měl dceru městského lékaře v Třebíči Fr. Dreuschucha, která dosud žije, majíc věku 93 let; jeho jeden syn, msgre František Všetečka, bydlil u mne jako studující gymnasia v Olomouci a žije jako farář na odpočinku v Brně, jsa jako biskupský rada a přísedící konsistoře činným v sirotčinci a při administrativě diecésní. Pan nadučitel Všetečka po blahodárném působení v Nivnici odešel za správce školy do Rouchovan a poté do Hrotovic, kdež 19. března 1897 zemřel, rozloučiv se se mnou jako s vděčným žákem, jenž přispěchal k jeho loži smrtelnému. Bylo mnoho důvodů, abychom popředně sám a se mnou celá tehdejší mladá generace nivnická na pana nadučitele Všetečku vzpomínali. Ač nemožno říci, že by stará škola našich rodičů, nebyla vychovávala pro životní potřebu, přece širšího rozhledu dostalo se nám teprve vyučovací metodou pana Všetečky. Začal nás voditi do přírody, do štěpnice na „Čupech", učil nás roubiti, očkovati, stromky přesazovati, moruše sázeti, bource pěstovati, brouky a motýly chytati, sbírky přírodnin si zakládati, botanisovati, včely pěstiti. Monotonní dříve hladina školní se rozčeřila. Škola stávala se střediskem vzdělávací činnosti naukové a vlastenecké. Pan nadučitel cvičil s námi školní hry a divadla. Sestavil z lepších zpěváků a zpěvaček sbor, který přičlenil k pěveckému sboru mužů, mladíků a děvčat, škole odrostlých. Zkoušek a produkcí zúčastňovali se jak pan kaplan Jan Čižmář, dobrý zpěvák, tak i pan farář Holle, jenž přicházel si zpěv poslechnout a neskrblil pochvalou a povzbuzením. Na kůru v kostele zpívaly se v neděle a svátky po výtce české mše od Skuherského, nebo duchovní písně za doprovodu hudby. Nivnická hudba a nivnický pěvecký sbor byly známy po celém Slovácku a volány široko daleko na národní slavnosti. Z toho prostředí vyrostl dobrý hudebník starosta Fr. Kopřiva, otec nešťastného senátora lidové strany Fr. Kopřivy, i sbormistr Fr. Veselý, zemský poslanec. Ve škole byl pan nadučitel Všetečka ve svém živlu. Vyučoval názorně; učil nás pořizovati si jednoduché fysikální přístroje, zakládati si botanisováním herbáře a sbíráním kolekce brouků a motýlů. Učil nás stromy očkovati ve školce na „Čupech", učil roubiti, učil sázeti stromky i zeleninu, učil i chovati bource a z kokonů hedvábná vlákna odlučovati. Odtud mnozí z nás žáků pojali zálibu v hospodářství a zahradnictví, jako žijící dosud spolužák Fr. Kopřiva čís. 1 (v „sadě"), Josef Urbanec, mlynář, později na „Horním mlýně" v Nivnici, nyní ve Veselí; spolužačka Marie Olivová, dosud žijící a hospodářství vedoucí v Nivnici, Ferdinand Prager, řídící učitel v. v. v Uh. Brodě; já pak sám takové nabyl jsem záliby v hospodářství, že, stav se knězem, koupil jsem domek od poštmistra Rottmanna č. 138 v Nivnici a zřídil tu „Hospodářsko-vychovatelskou besídku", kdež v neděli a ve svátky scházívala se škole odrostlá mládež obojího pohlaví a přicházeli i dospělí, aby vyslechli přednášky pozvaných hostí: nadučitele Jos. Kadlčáka z Frýdlantu, Dag. Berga z Halenkova, prof. lesnictví Josefa Konšela z Kroměříže, nájemce statku v Uh. Brodě Procházky, učitele Peřiny z rolnické školy v Uh. Brodě; dívky a ženy vyslechly přednášky odb. učitelky M. Hoffmannové z Hulína, Marie Šebíkové, odb. učitelky v Bzenci, Marie Jiříčkové, učitelky v Otnicích, vesměs arci již zemřelých, jimž jsem ve Vychovatelských listech 1936 článkem: „Tři vzácné ženy – učitelky" pietní vzpomínku věnoval. Oddělení pro mužské řídil spolužák Josef Bršlica, nadšený včelař; oddělení pro dívky

a ženy moje neteř Františka Kachníková, a to tak dovedně, že spolužák (+ 1936) František Bartek, písmák, nadšenou složil báseň na její uspořádání vánočního stromku, při němž přednesl divadelní výstup, mnou složený; týž projevoval také nabytou ve škole dovednost kresličskou v transparentech, jimiž při slavnostech okna zdobíval. Přišla válka 1914, mládež nastoupila vojenskou službu, a činnost Besídky bylo zastaviti. Vzpomněl její blahodárné působnosti r. 1936 ve „Slováckých novinách" její bývalý návštěvník Fr. Kopřiva, úředník fin. ředitelství v Uh. Hradišti. Obec nivnická odměnila mne u příležitosti zřízení Besídky a mého 25letého kněžského jubilea roku 1908 čestným občanstvím.

Zálibu ve vyučování vzbudil ve mně pan učitel Všetečka tím, že mne přibíral k pomoci ve škole. Bylo-li mu z třídy odejíti, ustanovil mne, abych na třídu dohlížel, po případě ve čtení neb počítání se spolužáky pokračoval. I povstala v mé duši touha státi se učitelem. Živena byla příkladem mého strýce, bratra mé matky, Martina Viceníka, učitele ve Veletinách u Uh. Brodu, zemřelého na vodnatelku dne 6. ledna 1871 ve věku 48 let, a na hřbitově v Hradčovicích dne 8. ledna téhož roku pochovaného. Byl samoukem. Toužil po studiích, aby se knězem státi mohl, leč rodiče na studie peněz neměli. I učil se soukromě. Vychodil přípravný učitelský kurs v Uh. Hradišti a stal se podučitelem v Nivnici. Zde učil se latině a pokoušel se i o latinské básnictví, jak svědčí dvouverší na prvním listě knížky „Následování Krista Pána" od Tomáše Kempenského, kterou jsem po něm zdědil. Dvouverší datováno jest ráno dne 25. prosince 1853 a zní:

Illotisque genis, incompositisque capillis
Festinans adii templa verenda Dei, t. j.:
„S obličejem neumytým, s vlasy rozcuchanými
ve spěchu v posvátný vstoupil jsem chrám Boží."

Byl varhaníkem a zaspal v čas obléci se na jitřní, až když zazvonili, rychle vyskočil s lože a bez umytí a učesání pospíchal do kostela, což považoval za znesvěcení chrámu Páně. Aby si to vždy, kdykoli knížku o následování Krista Pána otevře, připomněl, napsal ono dvouverší latinské, jež svědčí jistě nejen o jeho dětinné zbožnosti, ale i o jeho neobyčejné znalosti latiny a latinského básnictví. Zanechal též v rukopise české překlady z Aeneidy a veršované české dopisy, jež zasílal vlastenci faráři Ondrovi Brázdilovi v Hradčovicích, jakož i jeho veršované odpovědi. Vše to zaslal jsem r. 1877 universitnímu profesoru dru Janu Kvíčalovi do Prahy, jenž slíbil, že výběr z toho v „Listech filologických" uveřejní. Jako hoch často jsem tohoto strýčka svého s matkou navštěvoval. Podivoval jsem se bohaté jeho knihovně. Byly v ní knihy latinské, české, německé, anglické, francouzské, vlašské i maďarské. Strýc neopomenul mne povzbuzovati, abych si knihy zamiloval. Byl svobodný a žil při svých skrovných příjmech velmi prostě, věnuje vše na knihy. Že všechny knihy, které měl, prostudoval, zvěděl jsem z těchto knih, když jsem je po jeho smrti 1871 zdědil. Všude v nich byly české vlastnoruční poznámky, tužkou psané; v básnických knihách latinských byly i původní české překlady veršované. Bohužel, knihy ty při strašném požáru r. 1873 v Třebíči shořely mi na půdě domu pana Tomáše Vše-

tečky – otce pana nadučitele Všetečky nivnického – u něhož jsem na studiích v Třebíči bydlil. Podněty strýcovy nezůstaly bez účinku. Přilnul jsem již v chlapeckém věku ke knihám. Co zatím spolužáci při pasení skotačili, já v ústraní jsem četl. Přečtl jsem tak před vychozením obecné školy spisy Nieritzovy, Dědictví maličkých, Ehrenbergrovy, Tylovy, Chocholouškovy i Letopisy Trojanské; doma pak předčítával jsem v neděli a večer ze staré bible, švabachem tištěné a již roztrhané, starými dřevoryty ozdobené, pocházející jistě z doby českobratrské, neboť rod Kachníkův – jediný ze všech dosud žijících rodů – podle seznamu usedlíků panství uhersko-ostrožského z roku 1592 – kdy Komenský se narodil – již v Nivnici byl, a Čeští bratří tam svůj sbor měli, neboť podle listiny, v kroměřížském arcib. archivu pod značkou A. I. a. 36. chované, prosili Hynka z Klyziva a na Nivnici, aby si v Nivnici na opuštěném jakýms Pliskotou místě svůj sbor vystavěti směli, což jim r. 1530 ochotně povoleno bylo. Vlastní knihovny jsem arci neměl, neboť matčin zadlužený grunt na to nestačil. Vypůjčoval jsem si hojně ze školní knihovny pana naddučitele Všetečky a pana kaplana Čižmáře.

Duchovní správcové pan farář Holle a pan kaplan Jan Čižmář starali se pečlivě nejen o náboženskou výchovu Nivničanů, nýbrž i o výchovu hospodářskou. Rytíř Holle pocházel z lenního arcibiskupského statku v Choryni u Val. Meziříčí; od mladosti naučil se znáti práce hospodářské; i učil Nivničany hospodařiti: orati, síti, hnojiti. Nelenil si, jda na procházku nebo na hon – k čemuž mne s sebou brával – zastaviti se u oráče, vzíti „klače" od pluhu (často ještě celého dřevěného) do rukou a ukázati mladému hospodáři, jak má orati. Staral se však i o vymanění lidu z područí hospodářské neuvědomělosti a zaostalosti. V Nivnici bylo pět obchodů židovských; tři spojené s kořalnami. Za německé nadvlády u všech úřadů v Uh. Brodě nemohl Nivničany z tohoto otroctví vysvoboditi, leč farář Holle, původem Němec, jenž ale, jsa duchovním pastýřem lidu slováckého, z charakternosti považoval za svou povinnost, tomu lidu k hospodářskému a ve svorné práci s kaplanem Čižmářem a s naddučitelem Všetečkou i ke kulturnímu povznesení pomoci. Spojili se a založili potravní spolek „Lacinost" i obecní hostinec a pomocí obecního zastupitelstva, v jehož čele byli: rozvážný rolník, starosta Kopřiva, otec pozdějšího senátora Fr. Kopřivy, dále mlynáři: Fr. Vařecha, otec okres. školního inspektora Fr. Vařechy v Uh. Brodě, Karel Prager, otec mého spolužáka Karla Pragra, důstojníka v arsenále ve Vídni, a Jana Pragra, pozdějšího naddučitele ve Vlachovicích, Fr. Urbanec, otec dosud žijícího spolužáka Josefa Urbance, mlynáře ve Veselí nad Moravou, rolník Oliva, otec Josefa Olivy, vojenského hejtmana a Marie Olivové, mé spolužačky, která dosud na rodném domě se zahradou hospodaří, František Kopřiva, mistr krejčovský č. 1 (v sadě), otec mého spolužáka Fr. Kopřivy, dosud žijícího a na rodném statku hospodařícího – židy z Nivnice vypuditi.

Vypuzením cizorodého živlu uvolněna byla cesta k rozmachu vlasteneckému, který se také utěšeně rozvíjel. Když na popud rytíře Holle a naddučitele Všetečky dán jsem byl na studie do Třebíče a na prázdniny domů do Nivnice jsem se vracíval, bylo možno bez obav četnického zákazu vzrušovati sourodáky k vlasteneckým počinům a projevům. S kolegou Janem Pragrem, jenž studoval na učitelském ústavě v Praze za ředitelství komeniologa Fr. Zoubka, jali jsme se pořádati besedy a výlety. Dosud v paměti

mi utkvěly hromadné výlety do blízkého lesa „Lipiny", na hajného louku. Aspoň jednou do roka se takový společný výlet celé osady uspořádával. Dlouho jsme se naň připravovali. Byli jsme s Janem Pragrem jediní studující v Nivnici. Bylo nám získati obecní zastupitelstvo, bylo domluviti se s panem farářem Holle a panem kaplanem Čižmářem, zvláště pak s panem nadučitelem Všetečkou, aby nacvičil s pěveckým sborem národní písně a s písmákem Trtečkem, který foukal bombardon a hudebníky dirigoval, hudební pochody. Bylo nám vybrati přednašeče vlasteneckých básní Rubešových, Erbenových, Čelakovského a divadelních výstupů. Když bylo vše hotovo, dal starosta v sobotu vybubnovati, že v neděli po požehnání bude výlet do „Lipin". Hospodyně pekly vdolky, vdolečky a makovníčky. Masa se tenkrát ještě tolik nejídalo. Nebylo ani v Nivnici řezníka, ale z fary a ze školy posílalo se pro maso do Brodu – sám jsem pro ně chodíval –, a mlynáři a zámožnější hospodáři chodili si na neděli pro ně sami. Když tedy bylo jídlo připraveno, pivo na ověnčené vozy naloženo, posedali „páni" s obecním zastupitelstvem na ozdobené, zapentlenými koni tažené žebřiňáky; bubeník udeřil na buben, hudba zanotila pochod a táhlo se k „Lipinám". Napřed mládež, za ní chasa: dívky a pacholci; vše v nových pestrých krojích opentlených a vyšívaných; pak honorace na žebřiňácích a za nimi a po skládcích různými cestičkami mezi poli valily se zástupy k „Lipinám". Tam již čekali jsme my, pořadatelé, naši přednašeči a přednašečky. Byli jsme to po většině spolužáci a spolužačky. Mezi spolužačkami vynikala výborná zpěvačka Anča Slezáková, dcera člena obecního výboru a „sáčího", uječka Slezáka; a k nám, již uvedeným spolužákům, sdružil se Jan Soukeník, později dovedný stavitel varhan v Aradu, jehož slepý otec, válečný invalida z vojenského italského tažení pod Radeckým, měl domek na „Závodí", prodával tabák a sedával na židli, plné knih z různých dědictví, jež rozpůjčoval a předčítati si dával, na slavnostech pak na křídlovku výborně troubil. Když tedy malebný průvod do lesa na „Hajného lúku" dospěl, rozsedli se sousedé, honorace a tetičky na lavicích v polokruhu, křídlovkou dalo se znamení k proslovu, jejž míval jsem obvykle sám, neboť kolega Prager řečníkem nebyl. Následovaly přednášky a výstupy; po každém čísle zahrála hudba a rozproudil se přátelský hovor, přerušovaný národními zpěvy sborovými. Jedenkráte odvážili jsme se i na Klicperova „Rohovína čtverrohého", při čemž převzal jsem hlavní roli, a dodnes pamatuji se, jakou salvu potlesku jsem sklidil. Tanec byl vyloučen. Za krásného hvězdnatého večera vracel se průvod za hudby a zpěvu opět do městečka, a dlouho se na výlet vzpomínalo.

To vše bylo možno, dokud se směr smýšlení a rozhodování v obci soustřeďoval kol fary a školy. Pospolitost počala váznouti, jakmile nastalo politické třídění. I založil jsem – jak již vzpomenuto – „Hospodářsko-vychovatelskou besídku", kdež se k poučení scházívala škole odrostlá mládež a přicházívali i dospělí. Když vypukla r. 1914 světová válka, bylo „Besídku" uzavříti. Po světové válce nastalo v Nivnici politické třídění ještě pronikavější; i bylo těžko činnost „Besídky" obnoviti. Proto přemýšlel jsem, jak bych svým milým sourodákům, kteří mi tolikrát svou lásku a příchylnost osvědčili, kulturně a společensky soustředivě prospěti mohl. Obec roku 1883 vystrojila mi slavné kněžské prvotiny, neboť jsem byl prvním knězem

z Nivnice vůbec. Obec r. 1908 hotovila se oslaviti mé kněžské druhotiny, a že jsem založil „hospodářskou besídku" – první na Slovácku –, jmenovala mne čestným občanem; obec r. 1933 vynasnažila se, aby i mé padesátileté kněžské jubileum důstojně v Nivnici bylo konáno; proto vynasnažil jsem se zase já, aby „Vychovatelská knihovna J. A. Komenského v Nivnici", kterou jsem na památku desítiletého trvání republiky československé r. 1928 založil a 30.000 Kč, svou obsáhlou knihovnou a umístěním v mém domě č. 138 v Nivnici nadal, dne 28. března 1933 byla slavnostně otevřena; a to, když ministerstvo školství a národní osvěty vynesením ze dne 11. ledna 1929 s uznáním bylo vzalo zřízení knihovny na vědomí, když zemský úřad v Brně dne 3. ledna 1933 nadační listinu potvrdil a ministerstvo školství a národní osvěty první kuratorium knihovny, pozůstávající ze starosty Jana Hromčíka, řídícího učitele obecné školy Rudolfa Opletala a katolického faráře Stanislava Běhala, bylo jmenovalo. Kuratorium, jež podle nadační listiny vždy z těchto úředních osobností v obci musí pozůstávati, volí si knihovníka, jímž zvolen byl pan učitel Konstantin Jonák, a bude povinno každoročně zemskému úřadu a ministerstvu školství a národní osvěty o činnosti knihovny zprávu podávati.

Otevření knihovny v den narozenin Komenského dne 28. března 1933 bylo vlasteneckým projevem nejen Nivnice, ale celého širého okolí. Zúčastnilo se ho 56 učitelů a učitelek s dítkami a přítomni byli mimo zástupce Masarykovy university v Brně, docenta PhDra Jana Uhra, přednostu okresního úřadu a zástupce zemské školní rady, vl. radu Kropáčka, přednostu okres. soudu v Uh. Brodě, vrchního soudního radu Matyáše Srnce, okres. školního inspektora a zástupce okres. školního výboru Julia Šobra mnoho náčelníků různých korporací a ústavů, jako ředitel musea Komenského v Přerově, říd. učitel Jos. Krumpholc, zastupující ústředí učitelských jednot moravskoslezských, prof. Fr. Rajchl, zást. reálného gymnasia v Uh. Brodě, říd. učitel Ferd. Prager, rodák nivnický, jako zástupce Ústředního výboru Národní jednoty v Olomouci a Ústředí osvětových sborů v zemi Moravskoslezské v Brně, Ladislav Sotorník jako zástupce kraj. ústředí osvětových sborů a učitelské jednoty Komenský v Napajedlích, senátor Frant. Kopřiva jako člen osvětového sboru v Nivnici, odb. učitel v Uh. Hradišti Václav Vlček jako zástupce okres. učit. jednoty Komenský; Jan Rychetník, řídící učitel v Pašovicích, jakožto předseda a zástupce okr. učitelské jednoty Komenský v Uherském Brodě, odb. učitel Jan Jančařík jakožto předseda a zástupce krajinského odboru českého katolického učitelstva v Uherském Brodě (Všeobecný spolek katol. na valné schůzi na Velehradě dne 20. srpna 1906 jmenoval mne svým čestným členem); František Veselý, rodák nivnický, redaktor „Slovenského deníku" v Bratislavě, jako zástupce žurnalistiky. Promluvil starosta nivnický Karel Skyba a k závěrku pronesl slavnostní řeč docent pedagogiky na Karlově universitě v Praze, profesor PhDr. Jiří V. Klíma, na thema: „Odkaz J. A. Komenského", jež s nadšením byla vyslechnuta. Kancelář pana presidenta republiky zaslala zakladateli přípis tohoto znění: „Kancelář presidenta republiky děkuje k příkazu pana presidenta za zaslanou brožuru „J. A. Komenský a jeho památník v Nivnici" i za pozvání k otevření vychovatelské knihovny Jana Amosa Komenského, které pořádáte dne 28. března t. r. Přejeme Vám,

aby knihovna Vámi založená byla zdrojem pravého poznání a ušlechtilého života v duchu a zásadách J. A. Komenského a aby Váš příklad našel hodně následovníků." Pan president dr. T. G. Masaryk navštívil totiž již jako docent na universitě vídeňské r. 1879 Nivnici, aby shlédl rodiště Komenského. I mé přání jest, aby knihovna Komenského byla zdrojem pravého vychovatelského poznání mých sourodáků a učitelstva jak duchovního, tak i světského ku blahu příštích generací.[1]

[1] Obšírnější zpráva o otevření knihovny byla uveřejněna v „Našinci" 1933, č. 80.

V Třebíči a ve Znojmě[1]

Když r. 1871 zastupitelstvo města Třebíče stalo se převahou českým, první jeho starostí bylo, aby zřídilo české nižší gymnasium. Žáci zvali se odevšad. V mém rodišti Nivnici byl naučitelem Václav Všetečka, rodák třebíčský. Jelikož jsem byl u něho dobrým žákem, přemluvil mou matku, která byla vdovou, aby mne na studia do Třebíče vypravila. Rozhodla se posléze k tomu, byvši svým bratrem, Martinem Viceníkem, učitelem ve Veletinách u Uher. Brodu, pěstitelem-samoukem klasických studií – jak svrchu napsáno – povzbuzena. Na konci léta 1871 oblékli mne do městského kroje, sestra Apoléna odvezla mne na nádraží do Uh. Ostrohu, a tak vypravil jsem se bez peněz — matka zůstala r. 1863 vdovou se čtyřmi nedospělými dětmi a zadluženým statkem — do světa. Cesta byla dlouhá. První den dospěl jsem do Brna a přenocoval u bývalého správce liechtensteinského dvora nivnického. Že byl večer, přivedl mne strážník na udanou adresu do domu správcova. Byl jsem vlídně přijat a na spaní uveden do ložnice, nevěda kde. Brzy jsem tvrdě usnul a když jsem se probudil, s hrůzou zpozoroval jsem, že stojím uprostřed rozsáhlého pokoje, a měsíc přímo svítil mi do tváře. Nemaje světla, hledal jsem lože ve strachu, abych v cizím domě na nějaký předmět nenarazil; v tom však jsem usnul, a ráno na loži se probudil. Trpěl jsem náměsíčností až do šestnáctého roku věku i v Třebíči. Byl to asi následek otřesení nervů, jež jsem utrpěl tím, že mne matka neúmyslně po zesnutí strýce, učitele Viceníka, s jeho mrtvolou ve školní budově v noci, shánějíc se po sousedech, kteří by rakev obstarali, samotna ponechala. Ráno doprovodil mne hostitel na brněnské nádraží, a odjel jsem do Rosic či do Božího požehnání; dále dráha nevedla, nýbrž bylo použíti poštovního dostavníku až do Třebíče. Cesta byla romantická, ale nemálo obtížná. Dospěli jsme, jedouce od osmé hodiny ráno, konečně k 10. hodině večer do Třebíče k Fundulusovu poštovnímu domu. Zde čekala na mne dcera pana Tomáše Všetečky, mistra obuvnického na Horce, a dovedla mne k nim. Vstříc vyšel nám syn pana Všetečky Jakub, studující filosofie klasické na universitě vídeňské, jehož jsem ve zmatku francouzsky oslovil; mluvilť jsem tehdy francouzsky lépe než kdy později. Užasl a často mi to poté v životě připomínal. Byl důvěrným přítelem pana presidenta Osvoboditele, stal se doktorem filosofie a profesorem klasické filologie na gymnasiu v Jičíně v Čechách, a když před dvěma roky zemřel, pan president Osvoboditel zvláštní věnec na hrob mu věnoval. V domě pana Všetečky vypomáhal jsem při řemesle. Živnostnictvo třebíčské vážilo si svého gymnasia a podporovalo ústav zvláště poskytováním obědů studentstvu. Vděčně vzpomínám rodiny Karla Zelničky, obuvníka Novosada, kdež jsem i vyučoval,

[1] Časopis „Den" ze dne 17. března 1937, čís. 73.

městského lékaře Fr. Dreuschucha, soukeníka Weignera a Dostála, zvláště však koželuhy továrníka Haska, inteligentního člena městského zastupitelstva, jenž při udílení podpory neopomenul připojiti vlasteneckého povzbuzení.

V městě Třebíči na řece Jihlavce, jež městem protéká, byl tenkráte co dům to řemeslník. Na březích řeky byly dílny koželuhů a jirchářů. U každé dílny byl vor na řece, a to bylo nám studentům vítanou příležitostí vyprositi si, abychom směli vor odpoutati a projeti se malebným, na květenu bohatým údolím Jihlavky. Na voru rozezpěli jsme se národními písněmi a osvěženi na těle i na duchu vraceli jsme se ke svým studiím. Uvnitř města byla dílna vedle dílny, kde mistr se svými tovaryši a učni pracoval, poučuje a povzbuzuje. Z dílen zaznívaly popěvky, známky to spokojenosti a krásného soužití. Ve městě vládla pospolitost. Ke koželuhům přicházeli mistři obuvníci, aby nakoupili koží a při tom si pohovořili; přicházeli sedláři, řemenáři. Bydlili ve městě stranou od řeky, pracovali s mnoha pomocníky v domě, rozesílali i připravené hmoty podomním dělníkům chudším k dohotovení a rozváželi hotové tovary na trh po celé západní Moravě, po Čechách a po Horních a Dolních Rakousích. K nim družili se kožešníci, rukavičkáři, čepičáři, hřebenáři, soustružníci; ti všichni zpracovávali suroviny, které jim dodávaly většinou dílny na řece rozložené. Leč i dále ještě působila řeka na vývoj řemesel. Soukeníci prali tam vlnu a namáčeli sukna, ručním stavem právě utkaná; tam byly i valchy, jimiž se sukna valchovala. Na Horce byly rámy, kde se sukna k vyschnutí natahovala a česala. U těchto rámů stál domek pana Tomáše Všetečky, kde jsem bydlil. Tam pozbyl jsem také svou bohatou francouzskou, vlašskou, anglickou, maďarskou, latinskou a řeckou knihovnu s českými poznámkami, již jsem zdědil po svém strýci, polyhistoru, učiteli Viceníku. Vypukl totiž r. 1873 na Pančavě, vysokém to stavení na Podklášteří, oheň, a že byl vichor a domek pana Všetečky stál vysoko na rámech, hořící oharky šindelové střechy z Pančavy zapálily hned šindelovou střechu domku Všetečkova. Na zachránění knihovny, která byla na půdě, nebylo pomyšlení. Byli jsme rádi, že jsme domem p. ředitele Jelínka z měšťanské školy, jenž stál naproti, do polí životem unikli. Když domek stál v plamenech uprostřed hrozné výhně, vypravili mne politého vodou s nádobou vody, abych se prodral hořícím domem Jelínkovým k domku Všetečkovu a od prohoření jej zachránil. Dodnes nevím, jak jsem se hořícím stavením, plným dýmu, k domku dostal; tolik pouze si připomínám, že jsem hořící již strop ulil. Na březích Jihlavky bílili tkalci plátno, kloboučníci vypírali v řece plsť na novou klobučinu. Kamkoli se vkročilo, rašila práce řemeslná. V poledne ruch utichl; mistři s tovaryši a učni zasedali po společné modlitbě k obědu, po němž se na volném prostranství před dílnou družný rozhovor rozpředl. Večer besedovalo se v „Řemeslnické besedě" u Máchalů. Vládl tu chvalitebný zvyk, že kdykoli někdo z členů nebo uvedený host do „Besedy" vstoupil, všichni povstali a vlídně přivítali. I mně se to často stalo, neboť p. Všetečka brával mne s sebou, chtěje ze mne míti vlastence z přesvědčení. V neděli býval naprostý klid a mistři s celým domem zúčastnili se služeb Božích buď ve farním chrámě sv. Martina nebo u kapucínů na Jejkově, nebo u sv. Prokopa v zámku na Podklášteří. Odpoledne bývaly výlety na kopeček ke „Kostelíčku", nebo do „Boroviny" (viz

můj spis: „Naši řemeslníci, jejich život a sociální poměry." Praha, G. Franzl 1912, str. 19 – 20).

V tomto milém prostředí rozvíjel se náš vlastenecký cit a byl hojně živen vlasteneckými profesory, vybranými to odborníky, kteří s námi vpravdě co nejlidumilněji zacházeli, jsouce si patrně vědomi, že čest národa toho vyžaduje, aby ústav vzorný byl a v náporu německém se udržel. Bohužel, ústav se neudržel. Již v polovici r. 1872 agitací prý jakéhosi Böhma německá strana při obecních volbách zvítězila, a gymnasium bylo poněmčeno; pouze naše třída zůstala ryze českou. Poněvadž gymnasium na vyšší rozšířeno nebylo, rozešli jsme se po čtvrté třídě do různých ústavů a s námi odešli i milovaní naši profesoři, kteří pro svou ušlechtilost jistě zaslouží, aby jich bylo vzpomenuto.

Ředitelem gymnasia byl Alois Vaníček; učil nás latině a řečtině. Byl to učenec v pravém slova smyslu, býval zasmušilý a vyprávělo se, že celé noci pracuje na svých filologických dílech; stal se později profesorem university v Praze, kdež patrně v pomatenosti skončil cyankalim. Přes svůj zasmušilý vzhled byl dobrého srdce a navštěvoval v Besedě českou společnost. Náboženství vyučoval s počátku Al. Schrot, děkan třebíčský, od r. 1872 pak zvláštní katecheta, nadšený vlastenecký kněz Alois Hrudička, lidumil, přítel a podporovatel studentstva, autor Liturgiky pro střední školy, jehož exhorty, zvláště o sv. Aloisi, jehož byl zvláštním ctitelem, hluboce v mysli nám utkvěly. Vzpomínám, jak nás zavedl do památného románského chrámu sv. Prokopa a nadšeně tuto jedinečnou památku Moravy nám vysvětlil. Později stal se děkanem v Telči; po nemilé a nezasloužené aféře při generální visitaci odešel na odpočinek k premonstrátům do Želiva; navštívil mne v Olomouci, stále nemilé události vzpomínaje. Brzy také zemřel. Češtině první rok vyučoval dr. Fr. Hejzlar, r. 1872 Fr. Sobek, r. 1873-74 Václav Škaloud, roku 1874-76 Jan Pažout. Svým živým přednesem a nadšením pro zvučnost a starobylost jazyka českého upoutal nás nejvíce V. Škaloud, takže mnozí z nás o literární tvorbu se pokoušeli. Země- a dějepisu učili nás roku 1871 dr. Hejzlar, roku 1872 Fr. Sobek, roku 1873 Fr. Ptačník, roku 1873—1875 dr. Reichert. První dva imponovali nám svými štíhlými postavami a jemným vystupováním; dr. Reichert, ač byl malý a zavalitý, svou pružností; proto vyučoval nás také po dvě leta tělocviku, sám hbitě na hrazdě předcvičuje. Byl světa znalý, vyučoval vlastenecky, vždy mluvil živě a presvědčivě v dějinách; v zeměpise pak kresbami na tabuli své výklady doprovázeje. Slýchali jsme o něm, že je veliký národní horlitel a v české společnosti velmi oblíben. Matematice a fysice učil nás dr. Fr. Hejzlar, učitel a vychovatel, jakého jsem v životě nepoznal. Řeč jeho byla vždy vážná, klasicky správná. Plnovous dodával mu majestátnosti, na kterou nesnadno se zapomíná. Také jeho chůze byla pozvolná, nikdy ukvapená. Nezažertoval ani se neusmíval; a přece z jeho tváře vyzařovala dobrota a nelíčená láska ke studentstvu, které hmotně i přímluvou u občanstva podporoval. Byl charakterem tak vyrovnaným, že se nikdy ve škole nerozčilil a neukvapil. Vyučoval volně a bez učebnice a na konci hodiny diktoval nám stručně látku z fysiky, pracuje patrně na učebnici, kterou později vydal. Když jsme se s ním na konci čtvrté třídy loučili, nebylo z nás nikoho, kdo by byl nezaslzel. Také u občanstva požíval neomezené úcty pro svou bodrost a pro své ná-

rodní přesvědčení. Odešel, tuším, do Hradce Králové. S počátku učil nás i přírodopisu, ale poté převzal vyučování v tomto předmětě Fr. Ptačník. Vodil nás do přírody a učil botanisovati, sbírati brouky, motýly i nerosty. Nebylo nikoho z nás, kdo by neměl herbář a sbírku přírodopisnou. Při tom opájeli jsme se krásami přírodními v údolí Jihlavky a nejeden z nás pokoušel se o básnictví a o líčení krás přírodních, což profesoři přiměřenými písemnými úkoly domácími i školními podporovali. Vycházek bylo nám i z ohledů zdravotních potřebí, neboť najaté místnosti na Jejkově byly těsné a hygienicky nijak nevyhovovaly; městské pak zastupitelstvo, stavši se německým, nijak se o lepší umístění gymnasia nestaralo. V kreslení cvičil nás učitel J. Zavřel z městské obecné školy, poté pak prof. E. Jindřich, jenž nám svou uhlazeností imponoval. Tělocviku před drem Reichertem vyučoval Felix Přerovský z obecné školy a zpěvu Fr. Procházka z téže školy. Byli všichni dobří praktikové, takže když zemský inspektor Dworzak ústav navštívil, slyšeli jsme, že byl spokojen; leč ústav na vyšší gymnasium povýšen nebyl.

Poněvadž se mi nabídlo vychovatelské místo u rady krajského soudu Gustava Nemáka ve Znojmě, rozhodl jsem se vstoupiti do páté třídy německého gymnasia tohoto města. Ředitelem byl známý Kriechenbauer, jenž se zpěčoval mne přijati; poněvadž ale na českém vysvědčení ze čtvrté třídy bylo poznamenáno, že musím přijat býti na každém ústavě na Moravě, měl jsem známku z němčiny a soudní rada Kriechenbauerovi pohrozil, že se obrátí na ministerstvo, nepřijme-li mne, povolil a přijal mne. Na celém ústavě byl jediný Čech profesorem, a to profesor matematiky A. Ryšánek. Byl prý členem České besedy, ale ve škole mým přítelem a vlastencem se neosvědčil. Naopak. V Třebíči učili nás sice němčině dr. Hejzlar, August Fritz, Říčný a V. Blažek, ale neznal jsem německé terminologie, a tu při každé chybě v ní Ryšánek posměšně mne opravoval, aby se snad nezdálo, že Čechovi nadržuje. Nejinak bylo i u dra L. Smolle v děje- a zeměpise a u ostatních profesorů. Nezbylo, leč učebnice dřít doslova nazpaměť. Nervové napětí odležel jsem měsíc v městské nemocnici, ale dosáhl jsem prospěchu chvalitebného a uspokojivého ve všech předmětech, takže mne třídní profesor — Němec — vzorem pilnosti před třídou nazval; ale Ryšánek uspokojení své vyjádřiti odvahy neměl. Takové byly tehdy poměry ve městě, nyní většinou českém. Odtud odebral jsem se do Uher. Hradiště a vstoupil do šesté třídy gymnasijní, neboť v Uher. Hradišti, ač bylo městské zastupitelstvo německé a též i gymnasium německým — českého tehdy ještě nebylo — byly přece národnostní poměry příznivější; tam jsem také r. 1879 maturoval.

Dokončivše studia v Třebíči, odešli odtud i moji kolegové. Většina z nich vstoupila do učitelského ústavu v Brně a působila na školách. Tak Jan Weigner stal se učitelem v Číhalíně, zachoval si vlastenecký idealismus až do smrti a často mi dopisoval. Byl synem soukenického mistra v Třebíči na Horce. Z Třebíče byl i Frant. Janovský, jenž absolvovav bohosloví v Brně, stal se tu posléze profesorem náboženství na středních školách a vynikajícím homiletickým spisovatelem. Z Horky v Třebíči pocházel Ignác Vyškovský, posléze děkan brtnický, syn zámožného obuvníka. Bohosloví absolvoval i Ondřej Králík, posléze farář ve Třtěnici (Višňové). Ve školství vynikl Fr. Veselský, naďučitel a okresní školní inspektor, zvláště však PhDr. Jan Majer, profesor

matematiky a fysiky na středních školách, posléze zemský inspektor a odborný spisovatel v Brně. Pokud mi známo, žije mimo mne, 79letého, on jediný, jsa poněkud mladší. Nesešli jsme se nikdy, ani tuto jmenování, ani ti ostatní, kteří mi z paměti vymizeli; leč jsem přesvědčen, že jako z mé tak i z jejich paměti nevymizely nikdy vzpomínky na bodré vlastenecké občany-živnostníky třebíčské, kteří v boji za svá národní práva nacházeli útěchu ve své zděděné katolické víře a v uspořádáném podle této víry životě rodinném a občanském.

V Uherském Hradišti[1]

1. Život ve městě. V Uherském Hradišti uchystala se na léto 1937 Slovácká výstava. Na něco podobného nebyl by ani nikdo pomyslil, když r. 1876 po studiích na českém nižším gymnasiu v Třebíči a po absolvování páté třídy německého gymnasia ve Znojmě přešel jsem do šesté třídy německého gymnasia — českého ještě nebylo — v Uherském Hradišti, jsa rodákem nivnickým. — Uherské Hradiště bylo tehdy městem zapadlým, od světa odříznutým. Spojení se světem udržovalo se sice drahou Ferdinandovou, leč spojení s ní bylo pouze dostavníkem od hostinců Zeleného stromu a Medvěda na Mariánském náměstí přes Staré Město. Vlárské dráhy nebylo. Do Uh. Brodu a dále k Luhačovicím jezdil pouze dvakrát denně Fuchsův dostavník, chatrný, tažený vychrtlými koni a bylo třeba opatrnosti, aby z něho člověk nevypadl. Když mi r. 1879 v noci umírala matka a dostal jsem telegrafickou zprávu, spěchal jsem z Olomouce, sedl na nádraží v Uh. Hradišti na Fuchsovu káru a otřásáním na hrbaté silnici z Uh. Hradiště do Uh. Brodu vypadl mi klobouk, který z nedostatku lucerny nebylo možno nalézti, takže v Uher. Brodě bylo třeba buditi kloboučníka, abych v otevřeném voze z Uher. Brodu na cestě do Nivnice při větru a nepohodě nenachladl. O Hradišti tenkráte kolovalo rčení latinské, že se různí od Benátek tím, že Benátky leží uprostřed moře, Hradiště však uprostřed bahna, jež na jaře vylitá Morava až do ulic zanášela. — Na „splávku", kde nyní stojí vily, byla luka, na jaře vodou zalitá, a když vyschla, vedly přes ně stezky do „kunovského lesa", plného bažin a komárů. Výletištěm hradišťanů byla německá střelnice a „Smraďavka" u Buchlovic. Útulkem pro milovníky dobrého vína byly „Mařatické sklepy". Sem se uchylovali, zvláště v neděli, členové městského zastupitelstva, ovšem německého. Vládl tenkráte městem starosta Protzkar a jemu k ruce byli členové německého kasina a návštěvníci synagogy. Byli sice v zastupitelstvu i někteří vlastenečtí živnostníci, jako kloboučník Slunečko, obuvník Hnilica, pekař Sovič; byli však v mizivé menšině. Slunečko byl nimrodem; měl honícího psa „karo" a chodíval s pány ze zastupitelstva na hony. Hnilica byl dovedný obuvník a chodíval pánům z radnice naměřiti na boty; byl objemný v těle a měl marciální, krásný plnovous, na prsa splývající. — Sovič byl uhlazených způsobů a dovedl pečivem se zavděčiti. Byli to bodří vlastenci, kteří svými žerty dovedli německé pány k mnohému ústupku pro Čechy obměkčiti. Leč sami nebyli by stačili, aby v zásadních otázkách městské samosprávy nastal obrat k spravedlivému postoji vůči Čechům. Na pomoc přicházel jim Martin Flinta v „Moravské Orlici", jenž nemilosrdně tepal a zesměšňoval radniční hospodářství. Byl to pseudonym, pod nímž se skrýval buď úředník záložny Soják, dobrý vlastenec, majitel domu a podporo-

[1] Časopis „Slovácké noviny" 1937, čís. 19, 20, 21, 22.

vatel českých studentů, nebo Martilík, farář v Hluku, jenž do Uher. Hradiště často dojížděl a do poměrů zasvěcen byl „Českou besedou", v níž se vlastenci k poradám scházívali. Býval tu předseda, notář Ganzwohl, farář Vodička, profesor náboženství na německém gymnasiu Fr. Perútka, advokát dr. Šrom, někdy i dr. Pražák, profesor Ig. Tkáč, lékárník Štancl. Farář Vodička a Štancl měli vinné sklepy v Mařaticích. Sem zvávali německé i české členy městského zastupitelstva a německou honoraci, k níž patřili i radové krajského soudu Czibulka, Herodek a jiní. Zde k příštím volbám do městského zastupitelstva ukul se kompromis, že bude v zastupitelstvu polovice Němců a polovice Čechů, že ale Protzkar zůstane starostou. Poté již nebylo pochybnosti, že po smrti Protzkarově přejde správa města do rukou českých.

Přes to ale ve všední dny zůstal nátěr města německým. Na korsu před farním kostelem hovořilo se německy; svou elegancí ve vystupování vynikal tu knihkupec Kráčelík. – Pouze v trhový den hemžila se obě náměstí slováckými venkovany. – Zvláště v neděli a ve sváteční dny, kdy ze St. Města a z okolí Hradiště hrnuly se zástupy lidu do farního kostela a do chrámu otců františkánů. Tu zapestřilo se celé město malebnými kroji slováckými. Kazatelny ve chrámech arci ozývaly se vlasteneckým hlaholem českým, jenž čelil poněmčení. Školy bývaly německé; leč svítalo již Maticí školskou, na jejíž založení se pomýšlelo.

V rámec tohoto prostředí spadá markantní a charakteristická postava františkánského bratra Erazima Vitáska, nevšední inteligence a neobyčejného vlasteneckého nadšení. Byl rodákem huštěnovickým a získal si neocenitelných zásluh o sehnání potřebného kapitálu na vystavení chrámu v Huštěnovicích. Byl štíhlé postavy, hubený, tváře přibledlé, oduševnělé, očí pronikavých. – Kráčel každého dne vážně po náměstí na poštu pro klášterní korespondenci, oblečen ve františkánskou kutnu, opásán bílým cingulem, hlavu maje pokrytu mohutným širákem. Usmíval se na děti, které se sbíhaly, aby ruku políbily; uctivě zdravil honorace města, zvl. vlastence, s těmito se zastavuje a hovoře. Vydal první dějiny králov. města Uh. Hradiště a dovolen mu byl za tím účelem i přístup do archivu městského. Bylo mu zvláštním potěšením zváti české žáky německého gymnasia k sobě do kláštera a ve své cele je hostiti zbytky oběda, jež pečlivě uchovával, sám si od úst utrhuje. Při tom horlil vlastenecky pro národ, předčítal své české básně, skanduje a čítaje metrické stopy na prstech. Muž, jenž byl hoden štětce malířova a epického zpracování básníkova.[1]

2. *Na německém gymnasiu.* – Uprostřed sadu za bývalou jesuitskou kolejí stála budova německého gymnasia. Ve vyučovacích přestávkách vyhrnuli se z něho studenti do sadu, aby se občerstvili. Profesoři pravidelně promenovali před gymnasijní budovou, čekajíce na zazvonění školníkovo. Hovor byl ovšem německý, neboť profesoři s ředitelem Bienertem – říkali jsme mu „Anapestentreter", poněvadž při chůzi v anapestech poskakoval – dbali přísně nad vnějším německým rázem žactva a celého ústavu, oč starali se i žáci, zvláště příslušníci známých přátel lidu slováckého, jichž byla skoro většina. Neméně důslednými v tom byli i: nástupce Bienertův, ředitel Edmund Kratochwil a ovšem zemský inspektor dr. Drbal. Profesoři vlastenec-

[1] Po tomto upozornění napsal obšírnější jeho životopis Ant. Zelnitius ve „Sborníku velehradském" 1937, čís. 8., str. 45—46.

kého smýšlení musili býti opatrni. Neohroženým byl profesor náboženstvı Fr. Perútka, ač ve škole nikdy slova českého nepromluvil. Leč jinak, kde mohl, české studenty podporoval, půjčuje mimo ústav vlastenecké knihy, povzbuzuje a hmotně podporuje. Byl dobrým učitelem a vychovatelem. Přednášel volně, sem tam přecházeje; zkoušel teprve, když ucelenou část učebné látky byl přednesl, a nechával nám na vůli, abychom se sami ke zkoušení hlásili. Jeho – ovšem německé – exhorty, bývaly stručné, ale k životu studentskému přiléhavé. Byl později, když jsme ústav opustili, oporou Matice školské v Uherském Hradišti pro zbudování českého gymnasia, na něž poté přešel a stal se i okresním školdozorcem, vydav pěkné dějiny Starého a Nového zákona jazykem českým. V „České besedě" byl hybnou silou a denním hostem. To dodávalo vlasteneckým žákům na gymnasiu srdnatosti, že si někdy také do „Besedy" na pivo a na noviny zaskočili. Perútka o tom věděl, ba je tam i viděl, leč mlčel. Kdysi však byla večer v „Besedě" zábava, s tancem spojená, a někteří z nás vlasteneckých studentů bez dovolení tam byli, neboť na dovolení od ředitele Bienerta nebylo pomyšlení. Druhý den se věc pronesla a účastníci měli býti radikálně potrestáni.

Já jsem tam nebyl, neboť na zábavy nezbývalo mi času; jsa totiž odkázán vydržovati se na studiích vlastní silou – dával jsem denně po domech čtyři kondice studentům mladším, pátou pak v pátek z německé stenografie, takže jsem k vlastnímu studiu teprve o osmé hodině večer, v pátek pak o deváté hodině zasedával – byl jsem dostatečně zaměstnán. Hodiny byly po pěti zlatých měsíčně, takže jsem veškero zaopatření platiti si mohl, ba do oktávy ještě 200 zlatých si ušetřil, abych na vysoké škole se vydržovati mohl. Kondice byly zvláště z češtiny, a to v domech vybraných. Stalo se to takto: Roku 1877 uveřejnil jsem ve „Světozoru" delší báseň: „Dva druhové na břehu africkém." V „České besedě" četl večer báseň náš profesor řečtiny Ig. Tkáč a sotva vkročil druhý den do třídy, vyňal z kabátu číslo „Světozora" a než započal vyučování, proslovil se takto: „Studenti, vy nevíte, koho mezi sebou máte, – máte mezi sebou vynikajícího básníka!" Řekl to německy a jal se česky báseň předčítati, vysloviv na konci mé jméno, jímž byla báseň podepsána. Následoval potlesk všech; největší arci radost měli spolužáci — vlastenci: Karel Minařík, Osvald Jakubíček i Horný Hugo a Mišurec. Od té chvíle platil jsem za nejlepšího češtináře na gymnasiu a to mi opatřilo kondice. První najal mne k vyučování češtině pro svého syna Jaroslava profesor Tkáč. Jeho paní byla Jihoslovankou a přiučovala se češtině při svém synu, jenž se později stal docentem na universitě vídeňské. Tkáč byl nadšený řecký a slovanský filolog, spolupracoval s Frant. Kotem na fraseologickém českém slovníku, k němuž jsem mu na popud dodal do set slováckých rčení nivnických. Tkáč doporučil mne řediteli Bienertovi za instruktora v češtině jeho syna Karla. Docházel jsem k řediteli každý den po odpoledním vyučování; napřed byla společná svačina, po té pak vyučování, jemuž někdy ředitel byl přítomen. Bienert měl za manželku dceru blízké příbuzné Palackého, ctihodné stařenky - vlastenky z Prahy, která odebírala „Pokrok" a tajně za dveřmi mi čísla do kabátu podstrkovala, abych doma četl a se neodrodil, neboť řed. mne lákal. Této přízně ušlechtilých, tajných vlastenek použil jsem, abych zachránil české kolegy, kteří se v „Besedě" nedovoleně – jak zmíněno – zábavy s tancem zúčastnili a jimž přísný

trest – snad i vyloučení z ústavu – hrozil, kdyby byl ředitel udání, jež se u něho stalo, před učitelskou konferenci přivedl. Když jsem mu vylíčil, že o účasti nikdo neví, že tam byli jen krátce na pozvání, v poslední chvíli, takže dovolení vymoci si nemohli, a když dámy se přimluvily, upustil Bienert od stíhání, a kolegové odnesli to prostým napomenutím v ředitelně.

Češtině vyučovalo se jako nepovinnému předmětu. Učil nás profesor Hejna, v oktávě Jos. Růžička. Byli dobří vlastenci a dovední učitelé. – Četli jsme i česká dramata. Bylo jim zvykem dobré české písemné školní i domácí práce dáti ve škole předčítati jako vzory k následování. To stalo se i s mou prací maturitní. – Proto i sám katecheta Perútka pochyboval, že bych po maturitě vstoupil do bohosloví. Bienert vším možným způsobem mne od toho odvrátiti se snažil, nabízeje mi volné místo a zaopatření buď ve Vídni nebo v Praze u svých příbuzných, abych pro zručnost didaktickou, které jsem kondicemi nabyl, studoval na profesuru. V tom ohledu zůstaly marnými i pokusy pozdějšího doktora filosofie Jakuba Všetečky, abych přišel do Vídně a poslouchal dra Masaryka.

Z německých profesorů nejvíce zaujat byl proti vlastenectví profesor Eduard Kučera, později profesor německého gymnasia v Olomouci a zemský inspektor v Brně. Vyučoval nás němčině. Minařík, Jakubíček a já mívali jsme nejlepší úlohy školní i domácí. Ničeho nemohl Kučera ani slohově ani mluvnicky vytknouti, ale přece neopomenul nikdy podotknouti – zvláště u mne, že jsem byl znám jako nejlepší češtinář – že jsou v úkolech „bohemismy", ač je nikdy neoznačil. Podobně i profesor Jindř. Götzel, jinak nejschopnější didaktik, jehož volné přednášky z německé literatury byly s to člověka okouzliti a k německé zaujatosti proti české literatuře popuditi.

Co řečeno o Götzlovi, nemožno arci říci o profesoru dějepisu a zeměpisu Ed. Dudíkovi, bratru slavného historiografa moravského Bedy Dudíka a o profesoru Josefu Strommerovi, kteří byli oba původu českého a Dudík prý i někdy „Českou besedu" navštívil – ale žádný z nich s námi, českými studenty, se nestýkal a didakticky a výchovně nevynikal.

Cizí prostředí ve škole nahrazovali jsme si čeští spolužáci literárními schůzkami společenskými v neděli u kolegy Karla Minaříka z Uh. Ostrohu. Bydlil u Sovičů ve zvláštním pokoji. Byl milovníkem české literatury a překládal hbitě z ruštiny. Stal se na vídeňské universitě doktorem práv a ve svém rodném městě vynikajícím advokátem; leč na úbytě záhy zemřel. Bydlil jsem u obuvníka Hnilice vedle domu Sovičova, i neměl jsem ke schůzkám daleko. Osvald Jakubíček bydlil rovněž nedaleko, byl dobrým latinářem, stal se profesorem klasické filologie a zemřel při gymnasiu v Opavě. K nám se přidružoval Pavel Drahorád, rodem Hradišťan, jehož matka vlastnila domek vedle domu Sovičova; byl o rok před námi, psal básně, které rovněž ve „Světozoru" pod jménem „Drahorád-Hradišťský" byly uveřejňovány; stal se profesorem moderní filologie v Těšíně, kdež i zemřel. Mám milé vzpomínky na tyto ideální schůzky, vyplněné předčítáním z novější české literatury i vlastních literárních plodů; schůzky okořeněné národními písněmi za doprovodu flétny, již jsem ovládal. Byli i jiní spolužáci původu českého, kteří se sice k češství otevřeně nehlásili, avšak protičesky nevystupovali. Byl to Hugo Horný, syn starosty města Strážnice, tehdy ještě německého, jenž stal se farářem v Uherčicích v brněnské diecési a rovněž již zemřel;

byl to Žadník, pozdější notář v Uh. Hradišti, syn správce panství velehradského, rovněž zesnulý; byl to Sosna z Uh. Hradiště, jistě již také na věčnosti. — Svému původu českému odcizili se Elzer a Stiasny, kteří se stali soudními rady. Výbojným byl – mimo dávné „přítelíčky" slováckého lidu kolega Kaiser, syn advokáta JUDra Kaisra. Stal se policejním inspektorem ve Vídni, kdež odpočívá. S jeho otcem utkali jsme se na hřbitově v Jankovicích. Zemřel nám v oktávě náhle spolužák z Jankovic, tuším že Mišurec, a na pohřeb s námi přijel i advokát Kaiser a spustil nad hrobem německou řeč. To mne dopálilo, a když přestal, vystoupil jsem a tak prý česky vlivně jsem mluvil, že sám Kaiser svůj obdiv před německými profesory vyjádřil. Po maturitě, při níž zemský inspektor dr. Drbal z odporu, že jdu do bohosloví, dal mne prof. Jos. Gajdeczkou zkoušeti z fysiky, ač jsem byl osvobozen, dále pro různost národnostní a konfesní nikdy jsme se nesešli, leč při maturitním vínku; při něm náš taneční mistr Kypěna velel zatančiti „besedu", a zatančili jsme ji tak, že by žádné slovanské gymnasium za ni se styděti nemusilo.

V Olomouci a v Praze[1]

1. Matice školská

Olomoucký starosta JUDr. Richard Fischer vyzval v „Pozoru" ze dne 23. listopadu 1933 pamětníky vzniku českého společenského olomouckého probuzení, aby své vzpomínky napsali a uveřejnili, neboť – jak napsal – „po dvaceti letech nebude to více možné". Zcela správně. Dnešní mladší česká generace nezažila urputného boje o vybudování českých ústavů a společenských středisk v Olomouci a proto čerpá svoje poznatky pouze z novin, neví ale, že za útlaku městské radnice i úřadů nebylo možno dáti na veřejnost, kdo vlastně byli zákulisními původci, že ústavy ony i ona střediska vznikla a rozvíjet se mohla. Bylo mi dopřáno, že, když vstoupil jsem roku 1879 do olomouckého bohosloví, uveden jsem byl Vincencem Holle, bývalým farářem v mém rodném městečku Nivnici, budovatelem – jak řečeno – tamtéž potravního spolku „Lacinost" a obecního hostince, čímž všechny pijavice vyvoleného národa vypudil, zakladatelem také s kaplanem Janem Čižmářem – pozdějším farářem ve Štěpánově u Olomouce – farní knihovny, již jsem s nimi jako studující pořádal, ke kanovníku Emanuelu Poetingovi, kdež čerpával jsem nadšení pro publikace v „Obzoru", ve „Hlase", v „Našinci," v „Moravské Orlici", týkající se i českého živlu v Olomouci, z čehož Poeting velikou radost pociťoval a hmotné podpory nešetřil. Podobné podpory dostávalo se zvláště dětem ze školy matiční a ze slovanského gymnasia. Když kdysi žák matiční školy rodiči dán byl po prázdninách do německé přelejvárny, Poeting s rozhořčením žáka vypeskoval, podporu odepřel a rodičům vzkázal, že, dokud z přelejvárny ho nevezmou, podpory nedostane.

Při šedesátiletém jubileu Matice školské a matičné české školy v Olomouci nebylo z neznalosti současných politických poměrů v tisku vzpomenuto, kdo vlastně byl ten, jenž mírnil zaujatost německého olomouckého občanstva, aby nepovstal živelní odpor, když roku 1873 odbor Matice školské a česká škola v Olomouci byly zřízeny. Byl to prostý kněz-vincencián, dómský vikář Jan Konečný, muž nevšední svatosti, člen Matice a sběratel členů a příspěvků pro ni.

Když roku 1884 po jednoročním působení v Dubě u Olomouce – kam vlivem Poetingovým jsem se dostal – na vikářství při olomouckém dómě jsem byl ustanoven, denně potkával jsem P. Konečného v ulicích města, an do patricijských domů městských v ošumělé klerice se loudí, pro chudé dárky sbírá a pak vyhledávaje nejchudší z nich s náboženským poučením je rozdává. Pod klerikou však míval arch a podstrkoval jej tajně živnostníkům českým, aby ho podepsali, za členy Matice přistoupili a děti do české školy posílali. Působení to nebylo neznámo německému starostovi Englovi a místostarostovi Valendovi, ale P. Konečný byl Englův duchovní rádce

[1] Časopis „Našinec" 1933, čís. 288, 289, 296; 1934, čís. 4; 1937, čís. 180, 183, 189, 193, 207, 210, 219.

a zpovědník a Valenda byl členem „Katolické besedy" (Ressource) – v nynější kanovnické residenci v Křížkovského ulici, kde Galerie přátel umění a dra Ambrosa svůj stánek mají – v kteréž besedě význačnější mužové obou národností se scházívali. Tam sedávali a hovořili o městských poměrech u dlouhého stolu kanovníci, členové městského zastupitelstva, obchodníci, řemeslníci; sem zavítal i Kosina, Lošťák a Křížkovský, kteří v residenci bydlili a přisedali ke stolu ředitele arcibiskupské konsistoře Pia Heidenreicha, rodáka loštického; k nim pak družíval se kůrový kaplan, poté vikář při dómě, Jindřich Geisler, hlavní agitátor pro „Matičku" ve styku společenském.

2. Poetingeum

Z tohoto prostředí vznikl podnět a záměr preláta Poetinga zbudovati i pro ženskou mládež v Olomouci ústav, kdyžtě pro mužskou mládež gymnasiem a školou matičnou bylo již postaráno. Dlouho o tom radil se Poeting se svým přítelem Holle, přibíraje v poradu obzvláště ředitele gymnasia M. Vrzala, P. Geislera a pisatele těchto vzpomínek, dříve než k sobě dra Ambrose, jeho paní, Karla Sojku a jeho paní i dra Žáčka a jiné pány a dámy z české společnosti povolal, aby kuratorium utvořili. Pravdou jest, že prelát Poeting s počátku ústav některému ženskému řádu svěřiti hodlal; probírány často za jeho podnětu problémy, která výchova by Olomouci a praktickému vzdělání a výcviku českých dívek nejlépe vyhovovala; když ale požadavky klášterů nadační jeho mohoucnost přesahovaly, rozhodl se definitivně pro výchovu, jakou poskytují podobné ústavy státní, ke které jinak více se klonil z důvodů praktičnosti, k níž stále poukazoval. Katechetou ústavu chtěl míti prelat Poeting pisatele těchto řádků; když ale týž ze stanov seznal, že duchovnímu správci ústavu žádný dohled k pensionátu vyhrazen není, nemohl nabídku přijati a žádal o zařazení příslušného odstavce do stanov kuratoria. Poeting svolal kuratorium k novému zasedání, při němž však ředitel premonstrát M. Vrzal sdělil, že stanovy již zemské školní radě k potvrzení předložil a že tudíž změna jest nepřípustná. Po potvrzení stanov ustanovilo kuratorium katechetou dra Františka Janiše, profesora bohoslovecké fakulty, vlastence, který v letech osmdesátých při volební schůzi německého voličstva do městského zastupitelstva odvážil se vystoupiti, aby hájil práva českého lidu na zastoupení v obci – což ohromný rozruch tehdy ve městě vyvolalo.

K dobrým olomouckým starým vlastencům patřil bez odporu profesor bohoslovecké fakulty dr. Theodor Kohn, potomní kanovník a arcibiskup. Při arcibiskupském ústavě ku vzdělání učitelek s právem veřejnosti zřídil české oddělení a českou cvičnou školu. To vzali si rádikálové na radnici za podnět, že zřídili proti ústavu arcibiskupskému komunální ústav německý a ustanovili si katechetu, aniž předem o pravomoc k vyučování náboženství duchovní vrchnost požádali. Arcibiskup dodatečně dával několikráte dovolení; když ale posléze po začátku již škol. roku na ústavě ředitel telegraficky, a to nehorázně, o udělení pravomoci zažádal, arcibiskup dáti ji odepřel a

svěřil vyučování náboženství duchovní správě u sv. Michala, kam ústav náležel, a poslal na ústav kaplana P. Krále, jenž němčinu dokonale ovládal, ale že byl Čechem, ředitelem a kuratoriem k vyučování připuštěn nebyl. Celý rok nebylo na ústavě náboženství vyučováno, a chovanky čtvrtého ročníku musily do Těšína na německý ústav k maturitě z náboženství se odebrati. Příslušné německé kruhy použily tohoto naprosto správného stanoviska arcibiskupova, aby prvního českého arcibiskupa u rakouské vlády a u císaře očernily. K tomu přistoupila aféra s „Rectusem". Byl jím Josef Hofer, dříve učitel ve Slezsku, jehož si dr. Kohn při generální visitaci zamiloval, do semináře jej přijal a přes upozorňování otecky o něj se staral, neboť chtěl jej učiniti ředitelem svého učitelského ústavu v Olomouci, kdež ho i cvičným učitelem na české škole ustanovil.

3. Národní dům

V letech osmdesátých minulého století počala se — jak to již bývá — i česká společnost olomoucká tříditi na staré a mladé. Staří scházeli se v „Občanské besedě", mladí utvořili si „Čtenářský spolek", a zvolili si vůdcem a předsedou JUDra J. Žáčka. V čtenářském spolku zrodila se myšlenka vystavěti Národní dům, v němž by se veškerý český živel v Olomouci soustřeďoval. Bylo usneseno založiti „První českou společnost stavební v Olomouci", jejíž prvním úkolem by bylo „Národní dům" zbudovati. Nejčilejším propagátorem byl dómský vikář Jindřich Geisler, jenž i pisatele pro podnik získal. Pisatel jest nyní v Olomouci nejstarším podílníkem a drží dosud podílní knížku této společnosti č. 129. z r. 1885, majitelem domu Fr. Stejskalem z Olomouce a J. Vychodilem, rolníkem a poslancem z Topolan, podepsanou. U Jindřicha Geislera, jakožto předsedy „Žerotína", přenocovávali hudební skladatelé, kteří v „Žerotíně" svá díla dirigovali: Dvořák, Bendl, Karel Weiss. S Dvořákem podnikli jsme výlet k Vychodilům do Topolan a těšili se bodré povaze tohoto mistra hudebního krásna a dobrého člověka. Skládával jsem tenkráte texty pro příležitostné produkce „Žerotína", a proto uveden jsem byl do tohoto kruhu vlastenců, plných nadšení. Seznámil jsem se tu i s prvním ředitelem Národního divadla Šubrtem. I „Žerotínu", jenž měl svůj stánek ve „Čtenářském spolku", mnoho na tom záleželo, aby „Národní dům" byl zřízen. Naskytla se vhodná příležitost. Rožní dům na Horním (nyní Masarykově) náměstí, kde jest nyní Městská spořitelna, patřil Fichtnerovi; byla v něm kavárna, kam Češi chodívali, proto Fichtnerovi dědici, sídlící ve Vídni, nebyli proti tomu, aby Češi dům koupili. Byl odhadnut na 90.000 zl., a vše mělo se díti potajmu, aby plán nebyl vyzrazen. Konala se valná hromada Stavební společnosti a usneseno bylo dům koupiti a ihned vyslati deputaci do Vídně, aby kupní smlouva byla uzavřena; leč vyskytl se zrádce, jenž plán starostovi Englovi prozradil, a týž vlakem, jímž deputace jela, spěchal s delegátem městské rady do Vídně, zároveň s deputací českou se u majitele ohlásil, ale majitel domu přijal napřed starostu města, který o 10.000 zl. dům přeplatil a pro město získal.

Stavební společnost byla ve veliké tísni, jak vhodné staveniště ve městě

získati. Na rohu ulice České a Bernardinské bylo sice možno zakoupiti soukromý dům a jej zbořiti, avšak místo bylo příliš úzké a dům hraničil v České ulici na dům olomoucké kapituly, výsadou chráněný, neboť darován byl císařem Ferdinandem II. v srpnu 1613 kapitule za věrnost u víře a rodu tím, že tam kapitula o osmi kanovnících po celý měsíc v okovech, o chlebě a vodě, byla od protestantů trýzněna, aby odpadla, ona však vytrvala. Dům na věčné časy darovaný, nesměl bez zvláštního povolení císařova prodán býti. Bylo štěstím, že ředitelem kapitulních statků byl šlechtic Holle, miláček kardinála Fürstenberga, mající dobré styky se dvorem i s vládou a mající z duchovní správy v Nivnici cítění a porozumění pro sociální potřeby českého lidu, a že pisatel byl jeho dómským vikářem a podařilo se mu s P. Geislerem jak Holle, tak i kapitulu s většinou německou přemluviti, aby ochotna byla dům za přiměřenou cenu Stavební společnosti prodati. Bez těchto okolností a činitelů nestál Národní dům tam, kde stojí.

Byla v české společnosti olomoucké nepopsatelná radost, když se ke zbourání domů přikročilo a když venkované na ověnčených vozích jali se svážeti darované stavební hmoty. Stavbu prováděl český vlastenec, stavitel K. Starý; ke stavbě po celé dny dohlížel profesor českého gymnasia Cholava a P. Geisler. Větší arci radost prochvívala srdce česká, když dílo bylo dokonáno a Národní dům odevzdán do veřejnosti. Rozpočet arci daleko byl překročen, a Stavební společnost nebyla by domu sama udržela; tu však přispěla jí svou pomocí Ústřední záložna rolnická, což zůstane navždy nehynoucí její zásluhou o český lid ve městě a v okolí.

4. Česká beseda

Po vystavění „Národního domu" zřízena byla místo Čtenářského spolku „Česká beseda", aby soustředila celou českou společnost olomouckou v jednom kulturním středisku. Předsedou zvolen všeobecně vážený lékař MUDr. Jos. Mrázek, místopředsedou dómský vikář Jindřich Geisler. Bylo tam každý večer milé pobesedování. Sedávalo se u velkého stolu a přetřásaly se kulturní a společenské otázky způsobem vážným a ušlechtilým. Řadili jsme se u stolu k předsedovi dru Mrázkovi: P. Geisler po pravici, zemský inspektor Kosina v. v. po levici, a pak to šlo dále: dr. Dominik, MUDr. Přecechtěl, prof. K. Minařík, prof. Bartocha, prof. Coufal, prof. Čermák, JUDr. Novotný, JUDr. J. Žáček s paní a s její sestrou, paní Černochová („matka národa", neboť snažila se slečny, které u ní v „Národním domě" bydlily, dostati výhodně pod čepec), redaktor „Našince" Alex. Jiříček s paní, Karel Sojka s paní, JUDr. Svěrák; to byl pevný kádr; občas zavítávali později i jiní, mezi nimi i JUDr. M. Hruban, nově promovaný doktor, jenž svou elegancí pozornost upoutával. Salvy smíchu zaznívaly často po vtipech, jimiž sršíval zvláště dr. Dominik; pozornost upoutávala rčení a úsloví Kosinova z češtiny, latiny a řečtiny; dr. Mrázek trousil rozumy z „Politik", kterou právě přečetl, a dr. Žáček, Jiříček, dr. Přecechtěl, prof. Minařík, živě rozbírali novinářské zprávy a o nich debatovali. Rozumí se, že i dámy přišly na řadu; obyčejně začínalo to s „matkou národa", ctihodnou vdovou po

redaktoru a majiteli „Našince" Černochu, všeobecně ctěnou a váženou. Česká beseda byla jaksi olomouckým českým salonem, kam uváděly se vynikající osobnosti českého národa, když do Olomouce zavítaly; zde bývávaly uvítány, posazeny na první místo, zde jim bylo zazpíváno. S poslancem Wurmem uvedli jsme sem Vatroslava Jagiče, vynikajícího slavistu vídeňského, když dlel v Olomouci, aby shlédl vzácné české rukopisy Chelčického, které pisatel těchto vzpomínek ve studijní knihovně objevil a jež Jagič v carské akademii petrohradské uveřejnil; zde pobesedoval Brandl, Bartoš, Dvořák, Bendl, Karel Weiss a ovšem často i Nešvera, a veliká řada členů delegace českého národa ve vídeňské sněmovně.

Do této krásné shody všech stavů české společnosti olomoucké vneseno bylo nemilé rozladění tím, že přívrženci Volné myšlenky uspořádali před svátkem sv. Cyrila a Metoděje před obrazem Husovým v místnostech České besedy oslavu Husovu, nábožensky zahrocenou. „Olmützer Zeitung" vytkl, že by se to v Besedě díti nemělo, poněvadž skoro všichni čeští kněží olomoučtí a mnoho z diecése členy Besedy jsou. Arcibiskup dr. Kohn upozornil tyto kněze, aby jednali podle církevního předpisu o členství kněží ve spolcích neutrálních; že se totiž mají domáhati, aby se tam ničeho proticírkevního nedělo, a teprve, když by to nepomohlo, že jest jim takové spolky opustiti. Konal jistě svou povinnost, a byl by býval odpověden za její zanedbání vídeňské nunciatuře, kam „Olmützer Zeitung" docházel. Leč kdosi svedl kněze-členy České besedy, aby se usnesli, že korporativně z Besedy vystupují, a podepsali na usnesení i pisatele, jenž veřejně v tisku proti takové insinuaci se ohradil. Arcibiskup dr. Kohn byl nepřátelským tiskem hanoben, jako by byl nepřítelem českého národu, ač týž žádného rozkazu českým kněžím nedal, aby z Besedy vystoupili. Řekl to veřejně P. Geislerovi při jedné audienci; P. Geisler však té odvahy neměl, aby svůj podpis veřejně odvolal a věc vysvětlil, ačkoliv příspěvek členský Besedě dále odváděl. I zde bylo dru Kohnovi ukřivděno. Dr. Kohn své vlastenectví svým odkazem na českou universitu, na níž již jako činný arcibiskup pomýšlel, dostatečně dokázal.

V době světové války byla Česká beseda jediným útočištěm, kde nám v koutku u kamen prof. Fierlinger od svého syna v Paříži blahé zvěsti o červáncích české samostatnosti na propašované mapě sděloval a nás utěšoval. Škoda tohoto střediska Čechů v Olomouci, které hlasy těch, již uvedené rozladění přivodili, proti hlasům starých vlastenců se rozešlo!

5. V kněžském semináři a na bohoslovecké fakultě

I. V kněžském semináři

Roku 1878 vykonal jsem s Janem Pragrem, absolventem pražského učitelského ústavu za Zoubkova ředitelování, cestu po Slovensku, a to pěšky z Nivnice až na Tatry k Štrbskému plesu. Vyhýbali jsme se maďarským hajdukům a navštěvovali jsme vlastenecké učitele a kněze. Všude nás jako bratry Čechy vítali – ať to bylo na Beckově, ať v Trenčíně, ať ve sv. Miku-

láši a ve sv. Martině. Popsal jsem tu cestu v „Moravské orlici" 1879. Téhož roku navštívil býv. docent filosofie university vídeň., zesnulý pan president Osvoboditel dr. Tomáš G. Masaryk v prázdniny Nivnici, aby shlédl rodiště J. A. Komenského. Doprovázeli jsme ho a byli jsme nadšeni jeho výkladem o pedagogické proslulosti učitele národů. Od oné doby zabýval jsem se otázkou rodiště Komenského, při čemž výpisem z archivu panství uhersko-ostrožského usedlíků a neusedlíků v Nivnici z roku 1592 – roku to narození Komenského – velmi mne podporoval nadšený vlastenec pan farář blatnický, nyní devadesátiletý papežský prelát, čestný kanovník, arcikněz a farář určický, msgre Mořic Růžička. Výsledek toho byly články v „Časopise olomouckého muz. spolku" r. 1885: „Ještě něco o rodišti J. A. Komenského", jakož i článek: „Jest otázka rodiště J. A. Komenského definitivně rozluštěna?", r. 1894, a: „Dosavadní pátrání po rodišti a pravém jméně J. A. Komenského," r. 1937; poté pak články: „Poručníci J. A. Komenského v Nivnici" ve „Věstníku pedagogickém", r. 1933 č. 10, „Pravé jméno a rodiště J. A. Komenského" ve „Vychovatelských listech", roč. 1935 č. 8, a „Jest příspěvek na okraji bratrských privilegií lešenských, týkající se pohřbení rodičů a sester J. A. Komenského na bratrském hřbitově uher.-brodském, od Komenského?", roč. 1936, č. 3, jakož i brožura: „J. A. Komenský a jeho památník v Nivnici" r. 1933, u příležitosti otevření jubilejní (1918). „Vychovatelské knihovny J. A. Komenského v Nivnici" – mnou založené – vydaná.

Po maturitě na německém gymnasiu uhersko-hradišťském – českého jestě nebylo – dostavil jsem se po prázdninách r. 1879 s ostatními uchazeči do arcib. semináře v Olomouci ke zkoušce přijímací. Dojem nebyl nijak vlastenecký. Komisi předsedal sám arcibiskup Bedř. Fürstenberk, jemu po stranách seděli: superior Ig. Haas, vicesuperior dr. Josef David, spirituál Jos. Droběna a ekonom Josef Tittel. Bylo čísti latinsky a německy za příčinou prozkoumání hlasu, zraku a sluchu, a zodpověděti otázky stran povolání. Dojem byl po stránce vlastenecké tísnivý. Můj pěkný vous vzbudil u dra Davida pochybnost, míním-li to se vstupem do semináře doopravdy; „ano, jistě – odvětil jsem – „vždyť mám v kapse z kondicí uspořených 200 zl. a mohl bych jíti na universitu, ale vousu neshodím, dokud nedostanu písemně, že přijat jsem." Ohniska vlastenectví v semináři byla dvě: „Literární jednota" a „Česká bohoslovecká knihovna". Obě vydržovali si čeští bohoslovci sami; ba bohoslovecká knihovna zakládala i lidové české knihovny na venkově. Duší „Literární jednoty" byl předseda. Za mého pobytu v semináři byli předsedy Jednoty Vojtěch Růžička, posléze farář na odpočinku v Rakousích – již zemřelý, František Kužela (Adam Chlumecký), posléze farář ve Skrbeni, dosud žijící, a Jan Hudeček, farář v Rychtářově, již zesnulý; po něm pak zvolili předsedou mne. Nejvíce vynikal Adam Chlumecký. Již v semináři napsal biblickým slohem epickou báseň „Pyšní andělé" a epos „O hloupém Honzovi". Jeho causerie, jež ve schůzích Jednoty v sobotu večer předčítával, byly řízné a pronikavé. Nebyl proto v lásce u představených; ba, když při tajné prohlídce v jeho skříni objeveny byly básně Jaroslava Vrchlického, vzrostla pochybnost o jeho povolání, a odsunuto mu bylo udělení podjáhenství. Jan Hudeček byl znatel jazyka slovinského a přeložil Slomšekův pastýřský list o sv. Cyrilu a Metoději do češtiny. Or-

gánem Jednoty byl časopis „Museum", jenž se hektograficky vydával. Jako mnozí z Jednoty (na př. kolega M. Kráčmer, K. Frňka, Al. Žáček, Th. Káčer) uveřejnil jsem tam mimo jiné básně: „U Váhu" (1879), „Věčnosti" (1881), „Virgo immaculata" (1881), „Smrt sv. Cyrilla" (1881), „Na Templštejně" (1880), „Slovensku", „Vlasti", „Naše víra"; v próze „O filosofii Kantově"; v brněnském „Obzoru": „Smrt sv. Vojtěcha" (1880), „K pouti do Říma" (1881). Z předsedů České bohoslov. (seminár.) knihovny uplatnili se: Bedřich Jiříček, posléze farář ve Vlachovicích, kdež i umřel, spisovatel přírodovědecký, a Josef Vyvlečka, pap. prelát a kanovník v Olomouci jako archeolog v oboru numismatiky ve Vlasteneckém museu olomouckém. Oba spolky mívaly o prázdninách valné hromady na Velehradě. Předseda Jednoty, novokněz IV. ročníku, zpíval slavnou mši sv., cyrilometodějský horlitel, děkan velehradský Josef Vykydal, míval vlasteneckou promluvu. Po mši svaté bývala u „Heroldů" valná hromada, jíž předsedal odstupující předseda Jednoty a podávány byly zprávy o činnosti obou spolků za minulý rok. Činěny návrhy a děla se usnesení pro rok příští. Bohoslovci řídili si schůzi sami a cvičili se tak k budoucímu řečnickému vystupování. Zde opájel se vlasteneckým nadšením básnickým premonstrátský čekatel Bruno Sauer, básnickým jménem Fr. Kyselý († 22. října 1937), zde řídili vlastenecké zpěvy bratří Slovákové z diecése brněnské, zde od srdce pozasteskli si bohoslovci a kněží (na př. P. Ralbovský) z bratrského Slovenska. Vlastenečtí kněží, kaplani velehradští, Jan Vychodil (viz můj článek v „Našinci": „Jan Vychodil, spisovatelem a buditelem cyrilometodějským", roč. 1926, č. 181.) a Frant. Snopek vlévali poté do duší nadšení cyrilometodějské, vlastenecké: první jako horlitel pro chrám velehradský a slovanskou unii, druhý jako první u nás pěstitel studií staroslověnštiny: i na Rusi tak známý, že kterýs učenec na Sibiři poslal mu lístek s pouhou adresou bez udání místa pobytu a lístek správně na Velehrad mu dodán byl (viz v „Našinci" můj článek „O výzkumech Snopkových v otázce cyrilometodějské", roč. 1921, č. 170, a nekrolog roč. 1921, č. 69). Nebylo z nás nikoho, kdo by z Velehradu byl odcházel bez nadšení; nadšeni byli i laikové, kteří schůzím u „Heroldů" přítomni byli.

II. Na bohoslovecké fakultě

Na bohoslovecké fakultě bylo všeliké úřadování německé. Z profesorů k češství hlásili se otevřeně pouze dva. Byli to: dr. Melichar Mlčoch, profesor Starého zákona, a dr. Fr. Janiš, profesor morálky. Dr. Mlčoch dával bohoslovcům překládati do češtiny části svých latinských přednášek z biblické starovědy, z hebrejštiny a ze žaltáře; byla to dobrá cvičba pro bohoslovce české – jichž byla přirozeně většina – ale v těch dobách také čin vlastenecký, zvláště i proto, že dr. Mlčoch připouštěl při zkouškách, aby bohoslovci česky odpovídali. Vytrpěl pro své češství dost. Byl jinak opatrný; pouze někdy ze své zatrpklosti si ulevoval. Tak na př. bylo stereotypním, že loučíval se na konci studijního roku se svými českými posluchači slovy: „Miloval jsem vás, i vy mne dále milujte", a připojil německy: „Meine Herren, ich habe sie gern gehabt, auch sie können mich gern haben." Hlásil se devětkrát o olomoucký kanonikát, stal se jím posléze teprv za arcibis-

kupa dra Kohna, svého žáka; stal se poté i dómským prelátem a pochován byl ve svém rodišti Kladkách, kdež prostřednictvím Národní jednoty zřídil dětskou opatrovnu. Město Olomouc uctilo jeho památku tím, že pojmenovalo ulici, v níž jest residence, v které žil a umřel, ulicí Mlčochovou. I druhý vlastenecký učitel na bohosl. fakultě, dr. Janiš, suplent morálky po kanovníku dru Hanelovi, měl své češství odpykati ztrátou profesury, na níž nesporně měl nárok. Již jako suplent vydal český spis „O svědomí" a „O náhradě škody". Vystoupil také, jak v „Našinci" 1933, číslo 299, uvedeno, veřejně na schůzi voličstva do městského zastupitelstva olomouckého, háje řečí českou právo českého občanstva, aby v městském řízení zastoupeno bylo. Tato „opovážlivost" měla býti ztrestána, ale tak, aby to nedělalo povyku. Tehdy obsazovaly se profesury na fakultě konkursem, jenž pozůstával z písemné zkoušky klausurní a ze zkoušky ústní před sborem profesorským. Když vypsán byl konkurs na stolici morálky, bylo zřejmo, že se dru Janišovi, suplentu tohoto odboru a spisovateli, nikdo nevyrovná. Aby ale přece zabráněno bylo, by dr. Janiš profesorem morálky se stal, vyzval dr. Hanel kaplana u sv. Mořice v Olomouci, svého miláčka, národnostně nevysloveného dra Jiřího Lásku, aby s doktorem Janišem konkuroval. Němečtí katecheti Gebauer a Komarek, kteří na faře u sv. Mořice bydleli a z nichž poslední byl na fakultě docentem metodiky a katechetiky — ač slova českého neznal – dodávali mu odvahy, a vědouce, že připraven není, napěchovali mu vak pod talárem učebnicemi morálky, aby, nevěda co psáti, opsal. Věc byla by se zdařila, kdyby nebyl měl právě inspekci profesor církevních dějin dr. Josef Kopallik, po dru Simerském, jenž se stal kanovníkem, na tuto stolici z Vídně povolaný; byl Němec sice rodem, jenž českého slova neznal, ale Němec spravedlivý; ten přichytl dra Lásku při opisování; svolal profesorský sbor a učinil návrh na vyloučení dra Lásky z konkursu; profesorský sbor, maje zření ke stykům doktora Kopallika; s Vídní, neopovážil se odporovat. I stal se dr. Janiš profesorem. Byl učitelem dobrým; dovedl posluchačstvo nadchnouti pro svůj odbor a, ač rád pociťoval, když se k jeho apartním příkladům z praktického života tleskalo byl u žactva vážen a milován. Následkem rozrušení nervstva, tyfovou nákazou v mladém věku způsobeného, stal se postupem času úzkostlivým, hledal úlevy v sanatoriu, leč marně; bylo mu předčasně odejíti na odpočinek a zemřel brzy poté v Olomouci, kdež byl i pochován.

Docentem církevního práva – než se stal kanovníkem – byl dr. Simerský, jenž zasloužil se s arcibiskupem vídeňským drem Kutschkerem a s předsedou rakouské vlády Stremayerem o to, že dekretem římské kongregace za souhlasu sv. Otce ze dne 17. června 1880 i kněží z občanského rodu do olomoucké kapituly za kanovníky byli připuštěni. Dr. Simerský byl sice Čechem, leč své literární práce vydával pouze německy a českých olomouckých spolků se stranil. Po něm převzal docenturu práva dr. Theodor Kohn, dosavadní sekretář kardinála Fürstenberga, zároveň i s docenturou základní bohovědy, kterou přednášel u nás zároveň s dogmatikou dr. Ant. Klug, rodák z Trnávky, jenž se ale k české řeči nehlásil a českého slova v koleji nepromluvil. Dr. Kohn byl profesorem vynikajícím; okouzloval nás svým elegantním vystupováním; přicházel v černých rukavičkách, které, vystoupiv na katedru, svlekl a položil vedle sebe. Přednášel ze svých

OBSAH